ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

50 ДИНАРА 1952

Година XXVI
Број 721
23. октобар 1965.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

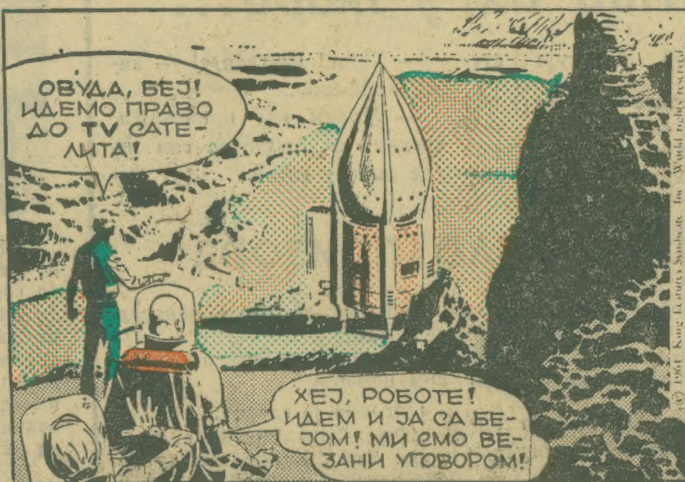
Dan BARRY

ФЛАШ ГОРДОН

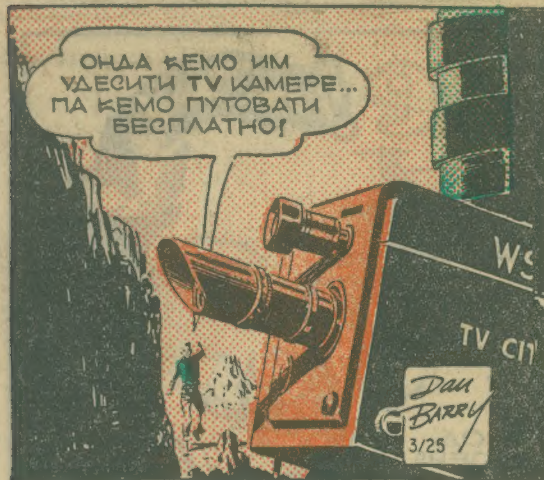

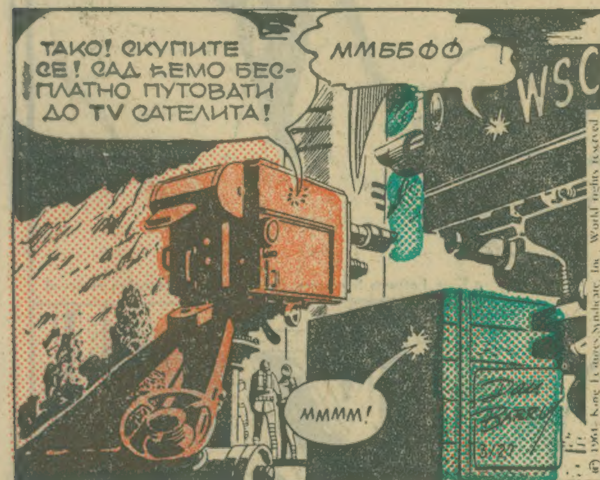

У ОВОМ БРОЈУ:

КРОЗ ВЕКОВЕ

Отисак палца

Познато вам је, вероватно, да не постоје ни два човека на свету са истим распоредом танких вијугавих линија на врховима прстију, такозваних папиларних линија. Мање вам је познато да те линије има не само човек, већ и многи сисари.

Распоред папиларних линија остаје непромењен до краја живота. Да је отисак прстију специфичан за сваког човека знали су још народи древне Азије. Међу развалинама асирских и вавилонских градова пронађени документи на глиненим таблицама исписани клинастим писмом. На њима су откривени и отисци прстију пропраћени примедбама. На пример: „Потврђује таблицу о одузимању његове куће отиском руке".

Занимљиво је да на старом санскритском језику иста реч означава и „печат" и „отисак прста".

За дактилоскопију се знало и у старој Кини. Археолози су не једном нашли порцуланске плочице с отиском прстију. Очигледно је да је и овде отисак прстију био претеча печата. Кинески печати израђивани су у облику напрстка на чијој се унутрашњој површини налазио отисак прста његовог власника. Овакви печати били су веома распрострањени у старој Кини и они су на документима играли улогу потписа.

О томе да су стари Кинези знали о својствима папиларних линија сведочи и овај обичај. Ако би жена без средстава одлучила да напусти своје дете, она би начинила отисак његових прстију и чувала га код себе. То јој је пружало могућност да га касније, ако јој се прилике поправе, потражи и докаже своја материнска права. Јер, и сиротиште које би прихватило нахоче одмах је од њега узимало отиске прстију и чувало их у својим архивама.

У европским земљама отисци прстију почели су се користити много касније. У старом Риму, на пример, јуриспруденција је достигла висок степен развитка, али се дактилоскопија у судској пракси није примењивала. И тек у средњем веку, 1686. године, познати италијански анатом Марчело Малпиги почео је научно да проучава својства отисака прстију.

Кроз нашу земљу

ОСТРВО БРАЧ

БРАЧ је по величини друго острво на Јадрану — после Крка (408 км²). Његова површина износи 394,6 км². На њему живи преко 14 хиљада становника, који се баве земљорадњом, сточарством и риболовом, а у новије време пружају услуге домаћим и страним туристима. Име острва потиче од илирске речи „брентос", која значи јелен.

Земљиште на Брачу издиже се од севера ка југу у виду три пространа пода: први има висину од 0 до 200, други од 200 до 500 м, а трећи од 700 до 778 м. На највишем поду, који лежи око врха Видове горе (778 м) има више вртача, док је биљни свет слабо заступљен. Зато на њему нема насеља. На средњем поду је мање вртача и услови за пољопривреду су погодни па је ту подигнуто 9 насеља, међу којима је и Горњи Хумац — највише насеље на нашим острвима; оно лежи на 453 м надморске висине. На најнижем поду има 17 насеља. Она леже претежно на ушћима потопљених речних долина, а постала су спуштањем становништва из виших насеља према мору. Тако су на пр. становници Доњег Хумца основали Сутиван, а Нережишћа Супетар итд. На јужној страни Брача земљиште се стрмо спушта ка мору. Тамо је само једно веће насеље — Бол. Оно је заклоњено од буре, има више извора, много сунца. Познато је по плажи „Златни рат" — једној од најлепших на Јадрану. На слици: поглед са мора на средишни део насеља Бола.

Туђи хумор

Специјалиста

Један лекар написао свом пријатељу писмо у коме му предлаже да заједнички проведу годишњи одмор. Међутим, како је писмо написано лекарским рукописом, за који се зна да је тешко читљив — прималац није могао сасвим да га одгонетне. Због тога се реши да га однесе оближњем апотекару надајући се да ће он боље протумачити лекарев рукопис.

Апотекар узе писмо, прелете очима преко њега и рече:

— Дођите за један час, биће готово.

Имао их у глави...

Професор испитује студента:

— Наведите ми кости главе!

— Овај... темена... чеона... овај... почео да муца студент.

— Хајде! наставите! — каже професор.

— Молим вас причекајте, сетићу се, малочас сам их све имао у глави.

Није било призора

Једна група инжењера градила пут уоред Централне Америке; једнога дана директор компаније прими следећи телеграм:

„Пошаљите друга два инжењера. Старе прогутали крокодили".

Узбуђен, директор отпосла телеграм:

„Јавите детаљније о страшном призору".

Одговор је гласио:

„Није било никаквог призора. Стоп. Крокодили су то експресно учинили".

ТЕШКА ОДЛУКА

— ЗНАШ — рече мој пријатељ горко се смејући — није ту баш лако донети одлуку.

— Мени је ствар потпуно јасна.

— Па донекле и јесте — промрмља Герд погледавши ме неодлучно.

— Шта има ту још да се размишља? Станујеш у двособном стану без купатила, а пружа ти се прилика да за исту кирију добијеш трособан стан са балконом и купатилом. Шта хоћеш више?

— Све је то лепо и красно — рече, али ти заборављаш Шнајдерове.

— Те угурсузе изнад тебе који ти загорчавају живот.

— Баш њих — потврди Герд.

—Па, разлог више да што пре напустиш ову кућу. Шнајдерови те узнемиравају у свако доба дана и ноћи.

нове кораке увежбава уз трештање музике. А тек кћер! Она је одушевљена котураљкама. Прави буку да уши заглуве. Право очајање. Ту напрегнутост живаца трпели смо две пуне године: молбе, грдње, претње нису помогле. Шнајдерови су остали безобзирни.

— И сад добијаш нов стан. Изнад тебе је стара удовица која је већином код своје кћерке. Најзад ћеш имати свој мир.

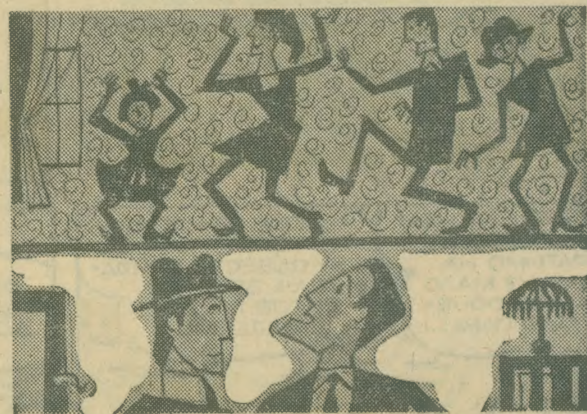
— Да, то је истина. Ипак не могу да се одлучим и одселим се.

— Је ли тако нешто ико чуо? Објасни ми ту глупост.

Герд ме чудно погледа. Устао је, подигао кажипрст к небу и као заклињући се рекао: „Одавно сам чекао да им вратим мило за драго. И сад..."

— Иселићеш се.

— А Шнајдерови?

— Није то све — уздахну Герд — има још нешто горе. Жена по кући хода као нилски коњ, муж ни увече не скида тешке ципеле. Сваки корак громко одјекује, чини ми се понекад да ће пробити таваницу. Син уображава да је талентован играч и

— Шта Шнајдерови?

— И Шнајдерови такође првог мењају стан. Остају додуше у истој кући али ће се преселити. Знаш где?

— ?

Ликујући он показа на под:

—Испод мене.

Ripley Веровали или не!

СРЕЋАН БРОДОЛОМНИК

ФРАНК ТАУЕР, МОРНАР НА ТАНКЕРИМА, ДОЖИВЕО ЈЕ ТРИ БРОДОЛОМА И ТРИ ПУТА СЕ СПАСАО ПЛИВАЊЕМ — С БРОДА „ТИТАНИК" 1912. СА „ИРСКЕ КРАЉИЦЕ" 1914. И „ЛУЗИТАНИЈЕ" 1915.

Слон „ТОБИ"

У ЗООЛОШКОМ ВРТУ У САЈГОНУ УМЕ ДА СУРЛОМ УХВАТИ НОВЧИЋ И ДА ГА ДОБАЦИ ПРОДАВЦУ КОЈИ СТОЈИ ЗА ОБЛИЖЊОМ **ТЕЗГОМ С БАНАНАМА.**

Риба ZANCLUS

КОЈА ЖИВИ У ВОДАМА НОВЕ ГВИНЕЈЕ ИМА НА ЛЕЂНИМ ПЕРАЈИМА БИЧАСТИ ИЗРАШТАЈ **3 ПУТА ДУЖИ** ОД ЦЕЛОГ ТЕЛА.

7-11

Гроф од Папенхајма

(1594-1632) БИО ЈЕ ИЗАБРАН ЗА РЕКТОРА УНИВЕРЗИТЕТА У АЛТДОРФУ (НЕМАЧКА) КАДА ЈЕ ИМАО **14** ГОДИНА. КАСНИЈЕ ЈЕ ПОСТАО ЧУВЕНИ ГЕНЕРАЛ И УМРО ОД **101.** РАНЕ ЗАДОБИЈЕНЕ НА БОЈНОМ ПОЉУ.

КОСТ

КОЈА ЈЕ ИМАЛА ОБЛИК **ЉУДСКЕ ЛОБАЊЕ** НАШАО ЈЕ РОЈ МАРИКОНДА ИЗ БРУКЛИНА (САД)

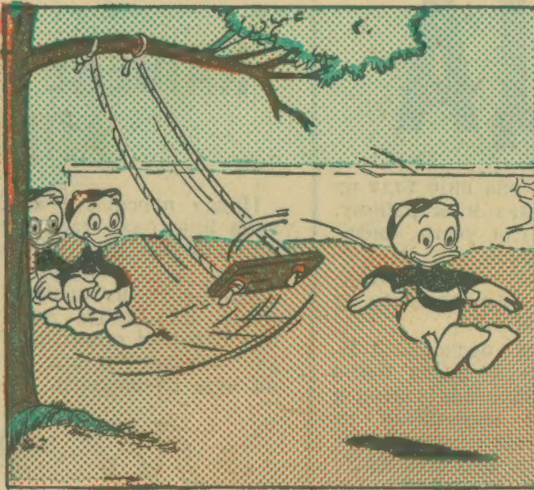

ЗЛАТНА МУМИЈА

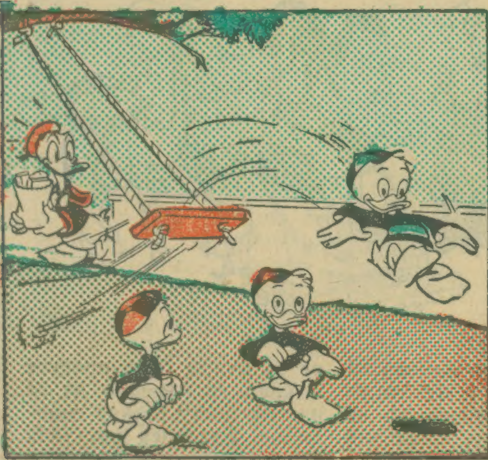
ПОСЛЕДЊЕГ ВЕЛИКОГ МОНГОЛСКОГ ЛАМЕ СТОЈИ ИСПРЕД ЈЕДНОГ ХРАМА У УЛАН БАТОРУ. **ТЕЛО ЛАМЕ ПОКРИВЕНО ЈЕ ЗЛАТОМ ОД ТЕМЕНА ДО ВРХОВА ПРСТИЈУ.**

WALT DISNEY

ПАЈА ПАТАК

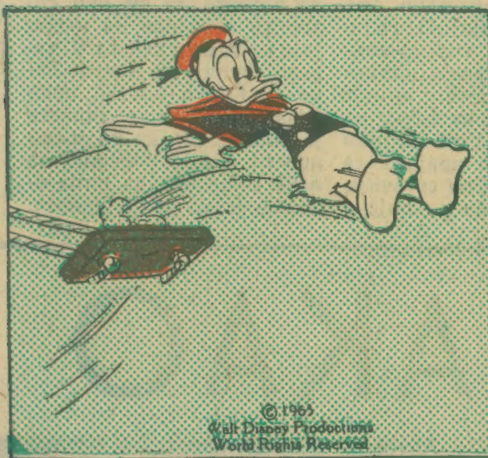

СПОРТ

Лава Јашина, члана московског фудбалског клуба „Динамо" и заслужног мајстора спорта, сматрају једним од најбољих голмана на свету. У овом чланку доносимо одломке из његове аутобиографије.

ГОТОВО све слободно време ја и мој брат од стрица Жења проводили смо у дворишту. Ту је увек било много наших вршњака. Двориште није било пусто ни за тренутак. Између наше куће и стаја зеленела се велика пољана. Фудбал је у нашем дворишту био најпопуларнија игра. Лопте смо правили сами. Стару чарапу напунили бисмо крпама или кучином — не би нам било жао ако нам је одрасли одузму: догађало се да лопта погоди нечије прозорско окно.

Фудбала нам никад није било доста али се догађало да нас извесно време расрђени суседи не пусте на пољанче. И тада смо приређивали бокс мечеве, одлазили на вештачко језеро у парк и тамо се такмичили у пливању или играли одбојку.

Зими се двориште претварало у игралиште за хокеј. Воду за поливање доносили смо у бурадима, на санкама. Штапове смо правили од сувих квргавих грана.

Једном сам предложио својим школским друговима да у школи организујемо фудбалски клуб. Дечаци су пристали. Мене су изабрали за капитена. У школу сам почео да одлазим с више воље и што раније.

Иако сам у школском тиму важио као ауторитет, тим из дворишта уопште ме није озбиљно узимао. За другове у дворишту ја сам био клинац,прирепак! „Хоћеш да играш — стани на гол" — говорила су ми деца. А ја нисам желео да будем голман, желео сам да дајем голове, али шта сам могао да радим? Избора није било. Сматрали су ме најгорим играчем и стављали ме на гол само да им се не бих мотао између ногу.

И изненада... рат. Евакуација. Одлазили смо у суседно село да помажемо колхозницима. За свој рад добијали смо купус, кромпир, хлеб. Ту нам није било до фудбала.

Свој пут спортисте почео сам гимнастиком. Била је зима и радила је само једна секција. После завршетка наставе једне школске смене, мала гимнастичка сала, коју смо у јесен сазидали, оживела би. Додуше, нисмо могли дуго да се забављамо: било је много оних који су желели да је заузму.

Ратне године научиле су нас дисциплини, раду. Нисмо сматрали херојством да читаву смену одстојимо за машином, а да потом до касно у ноћ седимо у школи. Времена за разоноду није било.

У пролеће сам ступио у омладинску фудбалску секцију. И сад се сећам: у малом ходнику поред врата фабричког комитета, скупило се нас неколико „фудбалера". Из собе је изишао невисок мушкарац, доброћудна блага лица.

— Зовем се Владимир Иванович Чепаров — представио се. — Бићу ваш тренер.

На први тренинг дошли смо у оделу какво је ко имао.

Тренинг је почео бирањем голмана. Сви су хтели да буду навални или, у крајњем случају, одбрамбени играчи. Осетивши да голмана — добровољца неће бити, тренер је одлучио да испроба свакога: редом нас је стављао на капију и пуцао с казнене линије. Ударци су били јаки и само су двојица и то једва, успели да их парирају.

Дошао је ред и на мене. „Намерно ћу да пропустим лопту" — помислио сам. Тренер није журио. Сви младићи гледали су у мене ... Шут! У тренутку сам се скупио и бацио на лопту. Голманско искуство стечено још пре рата у нашем старом дворишту, показало се. Лежао сам поред стативе, стежући лопту на груди.

— Јашине, стајаћеш на голу — казао је тренер...

Све на кривоі беда...

Једна млада жена нагло је закочила свој аутомобил испред полицијске станице у једном граду у америчкој држави Арканзас и, заплићући језиком, замолила полицајца да је ослободи пијаног шофера-насилника који јој је стално за петама, не заостајући иза њених кола ни корака. Брзо се, међутим, открило да њу, односно њен аутомобил, „у стопу прати" један лаки теретњак без возача који је жена закачила својим задњим одбојником и читаво га време вукла за собом. Сама она била је мртва пијана!

Уређује: Паја Патак

Ква Ква!

Ничег нема

— Каква је ово кафана? Срамота! Нема више бифтека, нема више котлета, нема више шницли ... Дајте ми мој капут! — каже Пера.

— Жалим, одговори келнер, али на чивилуку нема више капута.

Да се огреје

Пати у госте стигла пријатељица с једним непознатим човеком.

— Драга Пато, дозволите ми да вам представим Перу Перића који је управо стигао са Северног пола.

— Мило ми је — каже Пата — изволите ближе пећи.

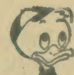
И он пише

— У последње време све ми иде лоше — жали се надобудни поета Паја Патак. Моје песме се уопште не продају. Дошао сам до закључка да се не може живети од писања.

— А ја, напротив, само од тога и живим — каже његов пријатељ.

— Како то? — чуди се Паја.

— Лепо, пишем мојим родитељима да ми пошаљу новац.

Три доказа

— Гајо, знаш ли да ми наведеш доказе да је Земља округла? — пита наставник.

— Знам. Прво: ви то сад кажете, друго: то каже и ујка Паја, и треће: тако пише у мојој географији.

А да си ти у кавезу

— Лепа ‹е ваша птичица, али изг 'е пева — каже Шиљи ј‹ чијатељ који га је посетио.

— Седите и ви три године у кавезу и једите зрневље, па да видим да ли бисте певали.

Још већег и...

Паја Патак се жали адвокату како је његов комшија купио великог пса, који чим види Пају почне бесно да лаје и тако трза ланац да он сав задрхти при помисли шта би било да се ланац прекине.

— Молим вас посаветујте ме шта да радим — каже он адвокату.

— Купите још већег и још љућег пса — одговори му овај.

СЕДАМ МУДРАЦА

ПОРЕД седам светских чуда од камена и метала, стари век је имао и седам живих чуда — седам великих мудраца Грчке.

Ви сте, вероватно, одмах помислили на славна имена Сократа, Платона... Не! Реч је о другим ученим Грцима који су живели столећима пре њих. С једним од припадника „величанствене седморке" упознали сте се још у школи. То је Солон, атински законодавац. Можда сте слушали и о великом филозофу, физичару, математичару и астроному Талесу из Милета. Оном истом који је учио да све потиче из воде и да се све враћа у воду. Ево и остале петорице: Клеобул из Линда, Перијандар из Коринта, Питак из Митилене, Бијант из Пријене и Хилон из Лакедемоније.

И они нису ни данас заборављени. Нису их заборавили чак ни они који никад нису чули њихова имена јер, сваки од нас бар једном је цитирао неког од тих мудрих људи:

Хилон је први посаветовао: „Познај себе самог".

Клеобул је рекао: „Не презири ниже од себе", а препоручивао је: „Не чини ништа силом" и „Слушај али, не при слушкуј".

Питак је учио: „Упознај прави час" што би се могло лепше превести као: „Све у своје време".

... Замислите слику бекства из древног града који су заузели Персијанци. Сви бегунци савијају се под теретом ствари које су понели са собом. Само један човек иде без ичега: „Све своје носим са собом". Ко не зна ове Бијантове речи које су ушле у изреке свих народа света. Бијант је записао да је „мудрост једина вечита човекова својина".

Солон Атински није само поставио темеље класичне робовласничке државе — Атине. Он је био и велики песник. Тачније речено, баш његове елегије написане на политичке и моралне теме осигурале су му поверење Атињана. Нашавши се на челу државе он је први, између осталог, установио да човек може да се обрати суду за увреду нанету не њему лично, већ било ком другом човеку. Занимљив закон управљен против равнодушних. Ако се у држави за власт боре две партије, сваки грађанин обавезан је да приступи једној од њих. Неутралне људе који покушавају да остану по страни, једнострано су лишавали права грађанства.

Прича се да је, када су му предложили да постане владар — тиранин Солон одговорио: „Тиранин умире сам и уништава свој дом". Он се одрекао власти и кренуо на путовања. Његова девиза је била: „Све с мером".

Питак из Митилене ослободио је свој град од тирана, постао је његов изборни владар али се одлучно одрекао царске власти.

Мудраци су, као што видите, били веома активни људи. Писали су стихове, борили се, владали, трговали и долазили до научних открића.

Најзанимљивија личност у овој „седморки" је Талес из Милета. Када смо у школи учили да су углови при основици равнокраког троугла истоветни — понављали смо Талесове речи. Он је први доказао да су два троугла једнака ако су им једнаке по једна страна и два налегла угла. Он је такође указао на то да пречник дели круг на два једнака дела и положио камен-темељац аритметике давши дефиницију да је сваки број у ствари збир јединица. Каква једноставна открића, зар не? Све је јасно, све лежи на површини! Кроз хиљаду година људи ће се вероватно чудити што је човечанству требало толико времена да би открио тако јасну и очигледну — теорију релативности.

Талес је научио грчке морепловце да се оријентишу не према Великом, већ према Малом медведу. Он је, пак, то вероватно научио од феничанских морнара.

Прича се да се баш Талесу из Милета догодио анегдотски случај који је ушао у многе приче и легенде. Једном, осматрајући небо, Талес није приметио камен испред ногу. Саплео се и пао. У том тренутку у близини се нашла једна жена зла и оштра језика. Шта све она није тада из говорила великом астроному. Отада су људи често понављали њене речи када је требало прекорети каквог научника за његово удаљавање од реалног живота.

Старогрчки баснописац Езоп, француски писац басни Лафонтен, филозоф Платон и многи други изругивали су се људима који изучавају звезде а не виде оно што им је пред ногама. Анегдота о Талесу из Милета и камену ушла је чак после хиљаду година у источњачке бајке, само је у њима, као и у неким баснама, место камена заузео бунар у који је мудрац упао.

Можете замислити како су Талесу досадили суседи ругајући му се због звезда и камена. Али, те поруге одиграле су своју улогу. Грађани Милета судили су о памети једног човека по богатству. Талес решен да им покаже да је паметан — упушта се у једну од првих трговачких шпекулација описаних у историји. Предвиђајући велик род маслина, он је за багателу купио све пресе за цеђење маслиновог уља. А када је постао бербе постао „монополиста" распродао је пресе неколико пута скупље.

Готово све што знамо о седам мудраца дошло нам је у облику легенди или чак кроз анегдоте. А Волтер је једном рекао да су анегдоте — влати које остају на њиви историје пошто је жетва скупљена.

НАЈВЕЋЕ ПРОСИПАЊЕ АЛКОХОЛА

Никад просипање алкохола није било тако драматично као кад је то учињено, пре 438 година, крај Бабур из централне Азије. Као добар муслиман Бабур је поштовао Алахове законе и није хтео да чује за алкохол. Тако зато је он решио да се јавно одрекне пића. Као доказ наредио је да му донесу све златне и сребрне пехаре и поломио их. Исто тако наредио је да се доведу све камиле на којима је било најскупоцније вино. Све су меши-

је било сє до његове 23. године. Тада је почео да пије и није престајао ни дању ни ноћу. Следећих 20 година он је много пио и готово непрестано био у рату. У својој 43. години повео је турско-монголска племена против моћне индијске армије. Пред судбоносну битку решио је да својим људима пружи пример крајњег са моодрицања. Сви су знали колико он воли да пије и не са вином биле просуте и крај је наредио да се на том месту сазида сиротиште. Владарев поступак толико је утицао на његове војнике да су они силовито навалили на непријатеља и потукли га у уверној бици код Кануа. Тако је Бабур постао први владар монголске династи је који је сео на индијски престо. Своје обећање да неће више никада пити одржао је до краја живота.

ВАТРЕНИ ПАКАО

У ЈУГОЗАПАДНОМ Орегону, једној од држава САД на дан 14. августа 1933. године избио је шумски пожар који је ушао у историју као један од највећих а добио је још и име — Тиламушки пакао. Никад се није дознало ко је изазвао пожар. Зна се само толико да је ватра почела у једном кампу у коме су становали радници који су секли шуму. Све би се добро свршило да није дувао јак ветар. Узалуд су била сва настојања радника да локализују ватру у самом почетку пошто ју је ветар распиривао све више и више.

Одмах су све околне пожарне команде и оне специјализоване за шумске пожаре дојуриле у помоћ, као и сви они који су се налазили у близини: излетници, фармери, радници. Њихови напори да копањем широких ровова локализују ватру остали су безуспешни. Читаву недељу ветар је ширио по жар, иако се три хиљаде људи борило да то спречи. Помоћ у људству и опреми пристизала је непрестано, али све је било узалуд.

Једанаестог дана ветар, који се био мало смирио, поново је почео да дува. Наређено је да се све породице, које су живеле и на километре далеко од правца ширења пожара, иселе. Људи и кола пробијали су се кроз облаке дима и ватре избегавајући огромна стабла која су падала на све стране. Стада јелена бежала су друмовима и тако још више закрчивала ионако претрпане путеве. Дивље животиње су заборавиле своје међусоб не борбе и страх од човека. Сада су оне све заједно бежале и саме не знајући куда, покушавајући да се што више приближе људима верујући да им они могу помоћи.

Ватрени зид који се пео од земље до врхова огромних стабала био је широк готово тридесет километара. Високе јеле старе стотинама година падале су уз страховит тресак. Ватрени ковитлац ширио је свој паклени обруч. Стене су се распадале услед страховите топлоте. Цео крај личио је на пакао у коме је све горело. Ватрене лопте ношене јаким ветром летеле су и по десетак километара далеко од места пожара и тамо изазивале нове пожаре, који су се појављивали на све стране тако да је борба људи постала још тежа. Ватрени зид сада је већ био широк преко педесет километара крећући се ка југозападу и претећи да уништи највеће комплексе шума у Америци. До обале Пацифика остало је само још око 60 километара. Једино је још такав један џин, као што је океан, могао да се супротстави пак леном ужасу. Ватрене лопте су падале по читавој области и захватале многе градове. Електрична струја је била свуда искључена.

Тек тринаестог дана када је ватра стигла готово до обала океана почела је да пада киша која је допринела да се ватра локализује. Али било је већ касно. Ватра је већ начинила огромну штету.

За првих десет дана уништено је преко 40.000 јутара старе шуме. А само за последњих двадесет и четири часа ватра је прогутала преко 270.000 јутара шуме. Животиње су листом настрадале. Хиљаде и хиљаде јелена и других животиња које су ишле ка западу покушавајући да умакну страшном непријатељу, лежале су угљенисане. Било је и неколико људских жртава док се број повређених пео на двадесет.

Припитомљено оружје

МНОГА ватрена оружја данас се употребљавају у мирнодопске сврхе. У Француској је оружје употребљено у борби против града још пре првог светског рата. У винородној покрајини Божоле чула се громка канонада 330 топова увек кад би се појављивали градоносни облаци. У току десет година, колико је коришћена ова „метеоролошка артиљерија", штета од града у овој области смањила се шест пута.

Једна од најтежих суша погодила је француску област Сен Шамон 1950. године. Без воде су остала села, фарме, поља, па чак и градско становништво. Све је било спржено. Количина воде у вештачком језеру код хидроцентрале Вале пала је са 1,800.000 на 40.000 кубних метара. Помоћ је затражена од познатог стручњака за мирнодопску употребу оружја генерала Рабиа. Он се одазвао позиву и управио цеви ракетних оруђа у правцу облака. Киша је убрзо почела да кваси спаљену земљу. Количина воде у вештачком језеру порасла је на 200.000 кубних метара.

Ракете се последњих година врло ефикасно употребљавају и за борбу против града. Јакни концентрација ма експлозива додаје се и из весна количина сребра јодида. Око кристалних језгара сребра јодида замрзавају се кишне капи и у облику пахуљица доспевају у топлије пре деле где се топе. Тако се

спречава стварање већих ледених комада или грумења. Један милиграм сребра јодида производи 400 трилиона кристала а 16 грама једињења довољно је да одузме сву воду једном облаку од шест кубних километара.

У лабораторијама већег броја земаља постоје хелијумски и водонични топови чији пројектили развијају астрономске брзине од 8 — 10.000 хиљада метара у секунду. Они се употребљавају за балистичка истраживања и испитивања аеродинамичности при великим брзинама што није могуће у класичним тунелима. У коморама кроз које прохуји пројектил снимање се врши помоћу 26 аутоматских камера. Фотографисање пројектила облика интерпланетарне ракете траје двадесетмилионити део секунде. Да би се добила представа колика је брзина 8.000 метара у секунди, коју развијају пројектили хелијумских топова, довољно је напоменути да најбржи данас познати пројектили противавионских топова од 20 до 37 милиметара развијају брзину од свега 1.500 метара у секунду док куршуми енглеске пушке Магнум достижу брзину од свега 1310 метара у секунду.

НАРОДНИ ХУМОР

ДОБРА ХВАЛА

Састану се двојица сиромаха, два пријатеља која се нису дуго видела. Пошто се најпре за здравље упитају, упитаће један другога.

— Како ми сад животариш?

— Добро, одговори други, што имам пара — све ми је у житу; што имам жита — све ми је у брашну; што имам брашна — све ми је у хлебу, а што имам хлеба — све ми је у трбуху.

»МУДРАЦ«

Некакав во naђе под неком стрехом лонац у коме је било воде па увуче главу у лонац да се напије. Пошто се напио, није могао главу да извуче. Дође газда, па кад га угледа стаде позивати у помоћ. Дотрчаше комшије, па упиташе најпаметнијег да им каже како да ослободе вола од лонца.

— Одсеците му главу, рече им он.

Пошто одсекоше волу главу они се почеше мучити како главу да извуку из лонца.

— И то је лако, рече им он. Разбијте лонац.

Они га послушаше и рекоше:

— Е, ово је прави мудрац.

НЕУСТРАШИВИ

СЕВЕРНИ ЈЕЛЕН

Од осталих врста јелена одликује се изванредном брзином. — Већи је од њих, бољи пливач и, како причају ловци, најхрабрији становник северних шума.

СЕВЕРНИ јелен је један од најснажнијих и највећих биљоједа у природи. Велик као најкрупнији коњ, он достиже често тежину од преко 700 килограма. Има изванредно чуло слуха и поуздан њух који му омогућују да с велике даљине осети човека и умакне. То је разлог због којег и најопретнији ловци често сатима крстаре шумама у којима има северних јелена а да не сретну ниједнога. Чуло вида северног јелена није развијено тако као његов изоштрен слух. Зато се догађа да тај ненадмашни пливач погрешно оцени ширину неког фјорда или залива и утопи се пошто преплива више километара. Реке и мореузи широки три до четири километра за њега не представљају никакву препреку. Њушка северног јелена која је глатка и без длака представља једно од његових најпоузданијих чула. Пошто је укваси језиком он је, као радар, окреће у свим правцима. Довољан је и најслабији лахор да он осети мирисе са велике даљине који могу бити упозорење на опасност или наговештај да се спрема олуја.

Северни јелен је један од највештијих скакача у животињском царству. Елегантним — мада помало спорим и лењим покретима, он изводи скок од преко два метра увис. Захваљујући својим дугим ногама он је на чистини бржи од других врста јелена. Међутим, при пробијању кроз шуму често му сметају лопатасти рогови који у пречнику достижу и до 120 сантиметара. Када дође зима јелени изгубе своје рогове и збијају се у велика стада. Тада се међусобно греју и лакше бране од опасности. У своје заједнице радо примају срне, кошуте и обичне јелене.

Шведска је земља у којој данас живи највише северних јелена. Рачуна се да у мирисним боровим и јеловим шумама Вермеланда, Норботена, Харједалена и Јамтланда има око 120.000 северних јелена док их у Норвешкој има само око 10.000, у Финској 5.000 и СССР 40.000.

Северни јелени не знају за опасност и често су на друмовима који пресецају Скандинавско полуострво, самоубилачки неопрезни те представљају праву опасност за моторизоване туристе. Искрсавајући изненада често налете на аутомобил који неки пут преврну а обавезно поломе фарове и стакла, искриве лим мотора, крова и бокове каросерије. Наравно, да и међу путницима има рањених, а неки пут и мртвих. Сам северни јелен, у оваквом судару готово увек страда. У току 1962. године погинуло је на шведским друмовима преко хиљаду северних јелена.

О храбрости и одважности северних јелена причају се у Шведској многе приче. Једну од најлепших испричао је познати шведски ловац. Крупна и изванредно брза женка коју су ловци узалуд прогонили скочила је у воду једног језера и снажно запливала према суседној обали у нади да ће умаћи гониоцима. Међутим, у хајци је учествовало близу 70 ловаца и неколико од њих су се одвојили и отишли су на суседну обалу где су чекали јадну животињу са пушкама на готовс. Женка се окренула за 180 степени и поново упутила према обали са које је запливала. И на њој су је чекали ловци. Тада је она променила правац и упутила се према трећој страни ка месту на којем није било никога. — Одјекнуло је неколико пуцњева. Да би надмудрила своје гониоце женка је почела да рони и само с времена на време њена њушка помаљала се на површини. Осетивши да ће им заварати траг огорчени ловци су ускочили у чамце и свом брзином завеслали према месту где су женку последњи пут видели. У драматичној хајци неколико ловаца је пало у воду, изгубили су своје оружје и потпуно промрзли. Спасли су се у последњем тренутку. Један од ловаца је под теретом опреме почео да тоне. Из воде га је крајњим напором извукао један друг.

Женка би успела да умакне својим гониоцима да није пред крај хајке била тешко рањена сачмом једног ловца. Док је она крварила пришли су јој чамцима, свезали дебелим ужетом и извукли на површину.

Друга прича о северном јелену потиче од једног старог ловца из Јамтланда. Снажан, лукав, пркосан и неустрашив мужјак неколико година је одолевао свим хајкама. Мада је био осуђен на одстрел, нико му није могао доћи главе. Био је у напону снаге. Увек је тачно знао када почиње сезона лова а када се завршава. Тајанствено је ишчезао на неколико сати пре него што би почела хајка на њега. На запрепашћење сељака он је прилазио сасвим близу фармама, обилазио је повртњаке и воћњаке а примећен је у више махова како пасе заједно са коњима или говедима. Са највећим задовољством јео је јабуке, купус и овас. Као да је добро знао да нико на њега неће пуцати када се налази окружен стоком, децом или женама. Међутим, он је ипак добро пазио да се у близини кућа појављује само кад се мушкарци налазе у шуми.

Вероватно ловци још дуго не би дошли главе неустрашивом мужјаку да једне године сезона лова није отворена десетак дана раније него обично. Заузевши бусију у шумарку крај једног пропланка ловци су изненада чули снажну рику. Шума се проламала. Разгрнувши шипражје они су приметили дивног, стаситог мужјака који је својим роговима гонио групу женки и њихове потомке дубље у шуму. Искусни северни јелен осећао је да се приближава сезона лова. Међутим, овог пута људи су га надмудрили. Пушка је опалила и најхрабрији јелен шведских шума пао је мртав.

ПРОНАЛАЗАЧИ »ОГРОМНОГ«

ОБИЧНО се каже да су античке цивилизације познате по својим периодима „циновског“. Међутим, ти „цинови“ су често подизани непрестано токомчитаве историје.

Кад говоримо о „огромном“ углавном мислимо на египатске пирамиде. Међутим, нису оне једине грађевине вредне помена. Ту су и зигурате (религиозна здања из древне Месопотамије), затим чувена Лавља врата из Микене, познате „главе“ са Ускршњих острва, као и чувени кинески зид.

Кеопсова пирамида је прва међу колосима. Грађена је око 2800. године пре наше ере (старо царство — 2778—2160). Ова пирамида са својих 2.300 хиљада кубних метара камена и са око 5.000 тона још и данас пркоси времену. Висока је близу 147 метара са основама широким 230 метара. Плафон посмртне просторије начињен је од 9 гранитних блокова тешких 400 тона. Нешто мања пирамида дигнута је за владавине Кеопсовог брата Кефрена. Током његове владавине подигнута је и Сфинга дуга 73,5 метра, а висока 20 метара.

Владари Средњег царства (2160—1580 пре наше ере) као и они из Новог царства (1580 до 109 пре наше ере) имали су такође велике амбиције. То се види по градњи Карнака (место у горњем Египту заједно са Луксором представља остатке Тебе, престонице Египта). Карнак представља данас према речима египтолога, највећи скуп епохе. Ту се налази и чувена сала (hypostyle) са својих 134 стуба од којих је централни висок 24 метра са пречником од 3,5 метра. Ова сала је велика 103x52 метра. Иста таква подигнута је за владавине Рамзеса.

У Новом царству било је подигнуто и доста обелиска. Да нас један од њих можемо наћи у Паризу на тргу Конкорд. Њега су Французи пренели за време Наполеонове владавине Он је тежак око 220 тона, а висок 23 метра.

Уметност грандиозног заокупљала је и друге народе у току историје. Позната је микенска култура. Из тог доба остала су нам монументална „Лавља врата“ подигнута од 1400 — 1200 пре наше ере, у граду Микени.

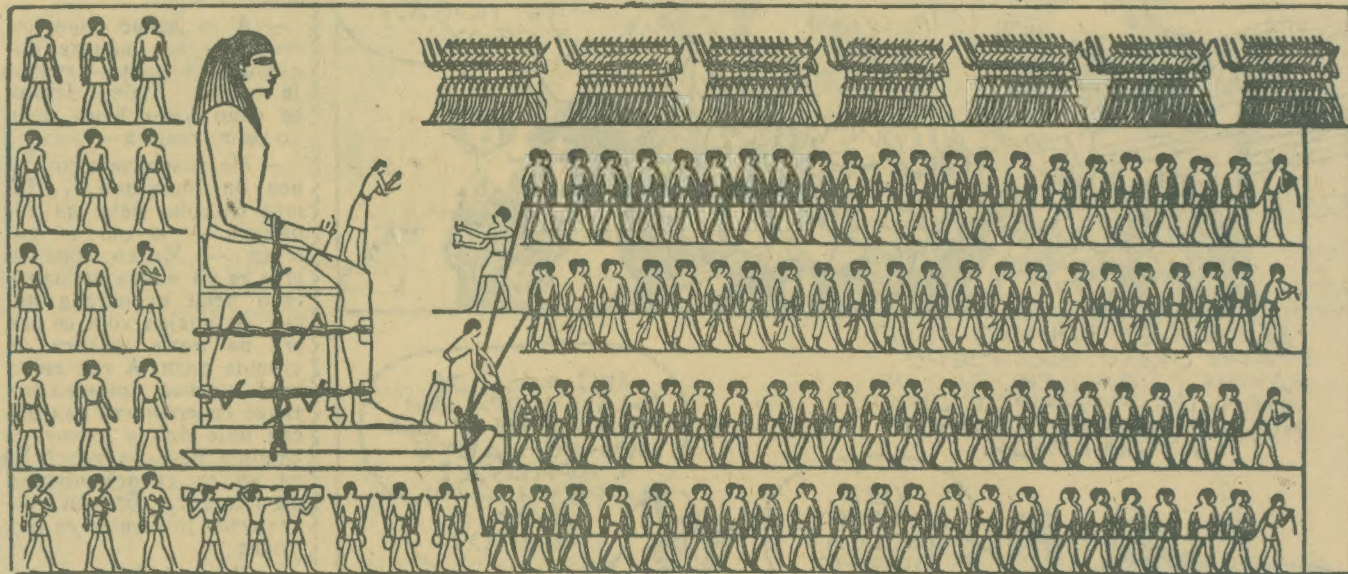
Треба поменути и споменике које су нам оставили древни Инке. Из тог доба можемо данас наћи постоља грађевина са улазним степеништима и прилазима. Ту се некад налазила варош Тиахуанако. Врата су обично клесана из једног каменог блока. Најпознатија су врата подигнута у част бога Сунца висока 2 а широка 3,75 метра. Зграде су биле укрштаване великим статуама.

Материјал за подизање ових споменика довожен је са разних удаљености. На пример, Инке су камен довозиле са 35 километара удаљености, али зна се да је материјал превaљивао и много веће раздаљине. Углавном се материјал довозио сувоземним путем. Обично су се за ту сврху употребљавале санке са точковима од древета у које су „упрезани“ људи. О томе нам сведоче и нађени барељефи из Египта и Месопотамије.

Велики кинески зид подигнут 247. године пре наше ере, са својих 3.000 км. свакако је најдужи на свету. Међутим, не треба заборавити ни Велики канал, који је везивао Пекинг са Хангчу, а био дуг 1600 км.

У грађењу Кинеског зида учествовало је око 700.000 људи а Великог канала око милион људи и жена, тако бар кажу неки записи.

Херодот нам је оставио неке цифре о грађењу велике Кеопсове пирамиде. Он каже: „Прво је требало направити пут дуг 925 метара, а широк 19 метара за довлачење материјала. Градња пута је трајала десет година и на њему је радило око 100.000 људи. Истина, они су радили само три месеца у години, јер због поплава Нила нису могли више“. Херодот, даље каже да је Кеопс да би довршио пирамиду затварао храмове а своје грађане претворио у робове.

ЗА ТРАНСПОРТ И ПОДИЗАЊЕ КОЛОСА ПОСТОЈАЛО ЈЕ САМО ЈЕДНО РЕШЕЊЕ: ПРИБЕГАВАЊЕ МАСОВНОМ КУЛУЧЕЊУ. ЗНА СЕ ДА СУ ВЛАДАРИ У ТОВРЕМЕ ИМАЛИ НЕОГРАНИЧЕНУ ВЛАСТ. ЕГИПАТСКА АДМИНИСТРАЦИЈА НАМ ЈЕ ОСТАВИЛА ЈЕДАН ПОДАТАК ИЗ ТИХ СТАРИХ ВРЕМЕНА: ДА БИ СЕ ОТПРЕМИЛО 60 СФИНГИ И 150 СТАТУА СРЕДЊЕ ВЕЛИЧИНЕ НА УДАЉЕНОСТ ОД 80 КМ, ТРЕБАЛО ЈЕ ДА НА ТОМ ПОСЛУ РАДИ ОКО 17.000 ЉУДИ.

НЕОБИЧНО ИМЕ...

Једној необичној животињи припало је и необично име — „португалска галија“. Она чак и зоолозима који је проучавају прави увек нова изненађења. То је у ствари „заједница медуза“ са невероватно развијеном друштвеном организацијом. Састоји се од великог броја јединки које се множе пупљењем. Свака јединка има одређен задатак и њему је физички савршено прилагођена. „Стручњаци“ су сврстани у групе, а свака група служи заједници као један посебан орган, на пример: за пливање, ловљење, храњење и оплођивање.

Шта све „заједница медуза“ постиже захваљујући својим „радним групама“ просто је невероватно. Пловни мехур у „португалске галије“ је нека врста „ваздушне боце“ напуњене мешавином неког гаса: кад запрети напад морских птица боца се за трен ока испразни и „заједница“ отисне у дубину као подморница да би поново изронила код опасност прође, пошто „ваздушну боцу“ поново напуни гасом који животиња испушта из своје „гасне жлезде“. Променом гасног притиска — при повољном ветру „ваздушна боца“ се разапне као једро, а кад се ветар умири једро се спусти.

Све ово недавно су открили британски научници.

ПОДЗЕМНИ ТУЉАНИ

Недавно је у једном од подземних језера на Сардинији откривен један прилично редак перајер — туљан звани „калуђер“ који живи само у топлим водама.

Сардински рибари први су приметили „калуђере“, и то у близини једне подводне пећине на источној обали острва. Спустивши се у пећину, природњаци су открили у њој праву подземну „туљанску републику“. Туљани су живели у језеру широким 100 и дугачким 700 метара у коме има рибе у изобиљу.

ДЕЦА ИЗ НОВЕ ШУМЕ

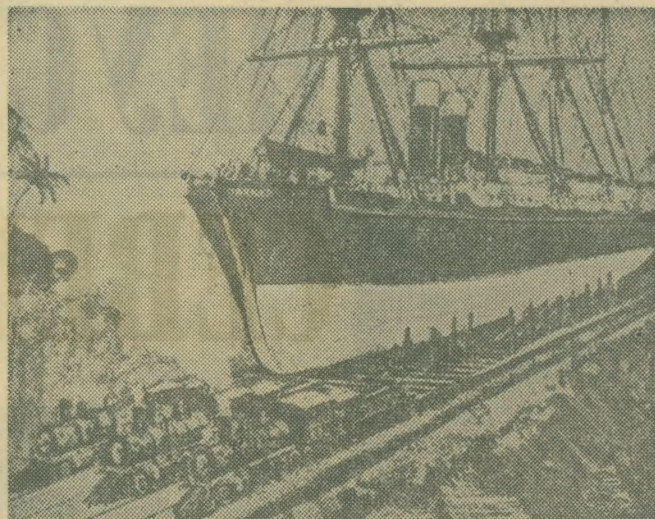

БРОДОВИ НА ШИНАМА

Американци разматрају пројект пробијања још једног канала поред Панамског. И раније је постојао озбиљан предлог да се уместо канала сагради железница којом би се бродови пребацивали из једног океана у други. Једна америчка компанија била је чак израдила модел будуће железнице а амерички Конгрес одобрио потребан новац. Требало је да пруга пролази кроз јужни део Мексика.

Када су се Американци у прошлом веку припремали да граде Панамски канал Џемс Идс, човек који је у Америци познат као „највећи инжењер" а који се прославио изградњом великог моста преко реке Мисисипи код Сен Луиса, израчунао је да би грађење железнице која би превозила бродове било далеко јевтиније од копања канала, а резултат би био исти.

Према његовом плану бродови би се дизали увис око 25 метара. То би се вршило помоћу подземног хидрауличног елеватора. Затим би се извлачили у један базен одакле су водиле железничке шине. Био је предвиђен трипли колосек на којем се налазило специјално постоље за бродове док би га специјалне „руке" обложене гумом одржавале у вертикалном положају.

Да би то и практично показао Идс је направио три мале локомотиве на пару које су вукле брод дуг три метра. Модел је био донет у Конгрес и његов рад демонстриран пред америчким сенаторима и штампом. Али, на жалост, до остварења Идсове замисли није дошло пошто се он изненада разболео и умро 1887. године. После њега нико није имао храбрости да се прихвати овог пројекта и тако је он пропао.

ПАМЕТНИ ВАЛДИ

ЗА СТОЛОМ у сеоској крчми, за којим су обично седели сеоски политиканти, једва да је било места. Није чудо. Седео је ту и господин председник општине и сам заузимао готово целу ширу страну стола. Још из једног разлога је за тим столом била толика стиска. Претходне ноћи извршена је провала у пошти, а лопов је још био на слободи.

Опуштених бркова полицајац Кројши седео је на једном крају стола и зурио у своју чашу вина.

— Незгодна ствар — примети кројач Кинг гласом који је подрхтавао. — Баш синоћ сам послао упутницом већу суму своме лиферанту штофова.

Бацао је при том отровне погледе у правцу поштара који је, већ доста уморан, приносио устима шољицу кафе.

— А ја данас очекујем новац за пар ципела послатих у варош — гунђао је обућар Хубер. Питам се само како ћемо доћи до свог новца и — кад.

— Не говорите тако, човек би помислио... Пошта сигурно неће да вас оштети — љутио се поштар. — Много горе је што се то могло догодити тако рећи наочиглед нашег полицајца који се заиста не може жалити да сувише ради. А где ли су само његове криминалистичке способности кад досад није био у стању да открије некакав траг? Чини ми се да већ почиње да стари... Бркови нападнутог још више се опустише.

— Да је бар хтео да узме мог Валдија. — Чувар шума Грау миловао је свог пса испод стола.

— Смирите се људи, све ће доћи на своје место — умешао се господин председник тражећи погледом сервирку. — Сутра долази из вароши трагач са псом који нешто вреди, а не као овај овде. — Лизели, још једну боцу „светлог".

Шумар је љутито мрмљао нешто себи у браду и престао да милује свог Валдија.

Трагач из града са псом брзо је пронашао лопова. Истог вечера тај успех је морао бити прослављен.

— Кажем вам што тај пас из града може у стању је и мој мали Валди. — Шумар пружи руку испод стола.

— Докажи, треба то већ једном да докажеш — захтевао је кројач мекетавим гласом.

— Дабоме, покажи нам нешто — додао је обућар церећи се.

— Добро. Има ли неко предмет који би могао напољу да сакрије.

Обућар скиде с прста бурму и изиђе у ходник. Вратио се брзо и позвао шумара да нареди Валдију да трага.

— Мора најпре да провери њух. — Шумар приведе Валдија да омирише обућареву црну умазану руку. Валди кихну трипут, па као стрела одјури у ходник. Не потраја дуго а он се врати натраг машући репом. У њушци је победоносно држао — комад сапуна који спусти у крило обућару.

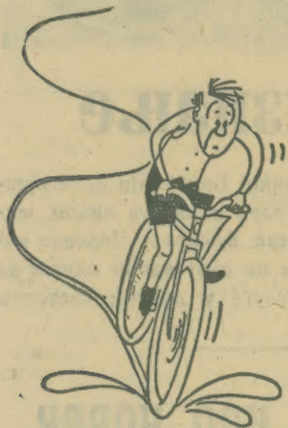
Као мајмуни...

Мало ко зна да се и лавови пењу на дрвеће. Истина, они то чине само онда када их не воља на то натера. Такав се случај десио и у великом Националном парку у Танзанији. Врућина и мушице у том парку тако су неподношљиви да се довитљива лавица бежећи од њих попела на дрво где је поветарац омогућавао одмор. Малим лавићима није требало ништа говорити. Они су одмах пошли примером своје мајке и сами се попели на дрво да би на миру одспавали који сат. Да не би за време спавања пали они су чврсто обгрлили стабло предњим и задњим шапама док је лавица нашла такво место где је могла без бојазни да легне на леђа и лепо одспава.

НИСУ СВЕСНИ

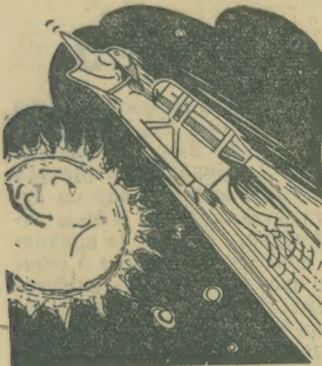
Милиони људи користе бицикле, мопеде, мотоцикле, а не знају да никада у ствари не возе право. У то се могу

најбоље уверити ако случајно упадну у неку трамвајску шину: обавезно се преврну. Јер, сва возила на два точка иду у цик-цак, али су та скретања са праве линије толико неприметна да их људи нису ни свесни.

СВИ СМО »КОСМОНАУТИ«

Није истина да само космонаути јуре свемиром већ то

радимо и сви ми који на Земљи живимо, пошто наша планета јури око Сунца, а и ми заједно с њом.

„Грипозна“ биљка

И биљке могу да добију „температуру“. Додуше, она

се креће у границама десетих делова степена, али ипак показује да биљка није потпуно здрава.

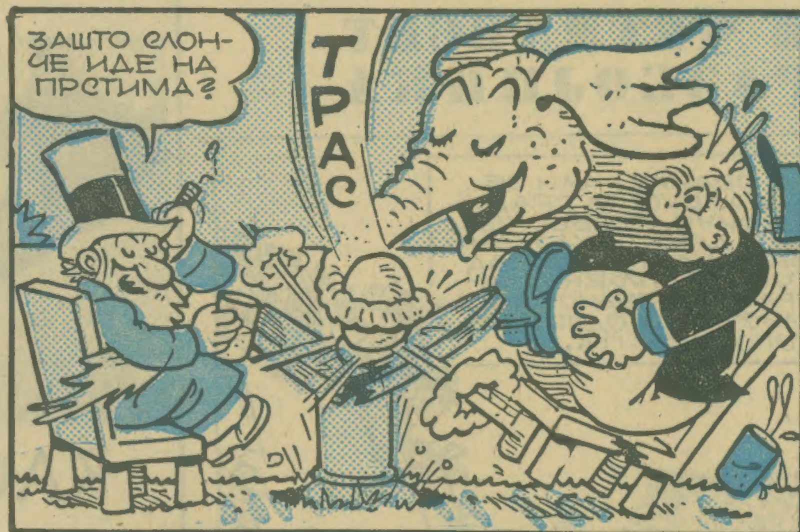

Највеће звоно

Највеће звоно на свету чува се у Москви, у Кремљу. Оно има пречник од 6,60 метара, високо је 6,14 метара а тешко око 200.000 килограма. Изливено је 1733. године, али је већ 1737. оштећено у пожару кад се од њега одло-

мило парче тешко преко 11.000 килограма. 1836. пренето је у Кремљ. Познато је под именом „цар-звоно“.

Живи кромпир

Овде, као што се у народу каже, не треба ништа ни додати ни одузети јер је све ту: и очи и уши и њушка и шапе. Овај необичан кромпир нашли су ученици једне пољопривредне школе у Липецку, у Совјетском Савезу.

Крађе у музејима

Последњих неколико година било је више великих провала у европским музејима. Највећа је била 1961. године, када је у Француској за 6 недеља покрадено 66 слика славних мајстора. У Лондону је нестао портрет Велингтона од Гоје. Са изложбе Сезанових слика у Ексу (Провանси) нестало је преко ноћи 8 драгоцених платна.

Срећом, крадљивци нису могли ова чувена дела да уновче. Нико није смео да купи музејске вредности. Тако су готово све слике пронађене и враћене на своје место.

Ова појава дала је повода Међународном савезу светских музеја, да предузме мере за заштиту скупоцених експоната. Комисија за безбедност музеја утврдила је извесне норме за чување музејских вредности приликом преношења и кад се налазе на путу. Затим је донета одлука да се у музејима поред страже, поставе алармни уређаји и други најмодернији апарати за обезбеђење.

ПАУЦИ ОСВАЈАЧИ

Ђаци су се радовали: летњи распуст у једној од школа у холандској варошици Балкбург почео је ове године неуобичајено рано. Разлог: најезда ситних црних паукова. За мање од 24 часа „завојевачи“ су испунили читаву зграду: од подрума до тавана. Природњаци нису успели да објасне узрок појаве паукова јер у читавој околини од ових инсеката нема ни трага. Незване госте успели су да избаце из школе тек после десет дана.

И ТО СЕ ДЕШАВА НА ТРКАМА

На дан 17. септембра 1956. године одржавале су се велике коњске трке у Атлантик Ситију у Америци. Фаворит осме, најважније трке, била је ждребица која се звала „Славуј". Она је сигурно водила од самог почетка али када је прешла око две трећине стазе изненада је скренула, прескочила живу ограду и удавила се у баруштини која се налазила иза ограде. Џокеј Реџи Рут успео је да се спасе док су сви покушаји да се вештачким дисањем поврати живот ждребици остали безуспешни.

О ПРИЧАЛИЦАМА

Просечно човек изговори дневно око 30.000 речи. Интересантно је, међутим да је просек код жена нешто нижи, бар тако тврди једна анкета која је спроведена у Америци. Анкета је демантовала мишљење да су жене веће причалице од мушкараца.

Страшна казна

Колевка чувене „водене тортуре" је Кина. Међутим, она се у прошлом веку употребљавала и у затворима Њујорка. Кривац је лежао везаних руку и ногу а око врата имао је обруч којим је такође био причвршћен за зид. Вода у којој је лежао била је стално на истом нивоу и претила је да га угуши. Зато је несрећник стално морао да трзајем главе покушава да се спасе. Још страшније је било када би капи хладне воде у одређеним размацима падале на главу осуђеника. Таквозвана водена тортура употребљавала се у америчким затворима све до 1869. године када је законом забрањена.

Мале занимљивости

ЖАБА И МАЈМУН

(Конгоанска басна)

Спријатељила се жаба с мајмуном. Једном је мајмун дошао пријатељици. Жаба ни је цицијашила: заклала је три кокошке и скувала кашу од

маниоке. Позвала је госта за трпезу.

— Седи да једеш, само најпре опери руке тако да ти бу ду беле.

Опрао мајмун добро руке, али му беле нису постале. Тада је покушао да их оструже каменом, али му ни то није помогло. Жаба му је говорила:

— Трљај док ти не побеле. Мајмун је трљао руке све док их није разрањавио, али све узалуд. Насмејала се жаба:

— Ништа ти не вреди. Твоје руке неће да побеле.

И мајмун је остао без ручка.

После неколико дана мајмун је позвао у госте жабу.

— Драга пријатељице, сврати мало код мене.

Заклао мајмун три кокошке, скувао кашу од маниоке.

— Седи као што је ред и једи — рекао је мајмун пријатељици.

Ма колико се жаба трудила, није јој успевало да седне.

— Нећеш добити ручак све док не будеш умела пристојно да седиш — подругљиво јој је рекао мајмун.

И жаба се гладна вратила кући.

Тело и руке код мајмуна црни су као ћумур. И никад неће побелети. Жаба скаче по земљи. Да седне — никако не може. Тако их је природа саздала.

НЕОБИЧНИ МУЗЕЈИ

Музеји у Берлину и Дрездену, а нарочито њихове јединствене колекције слика, чувени су у читавом свету. Међутим, поред њих у Демократској Републици Немачкој постоји читав низ малих и мало познатих музеја. То су „специјализовани" музеји који прикупљају само одређен материјал.

У граду Аполди постоји музеј звона (великих и малих), у Зоненбергу је музеј играчака, у Арнштату музеј лутака, у Алтенбергу музеј карата за играње, у Некарсулму музеј историје бициклизма, а у Вајсенфелду — музеј обуће.

Сличних музеја има и у Западној Немачкој. У вестфалском граду Бинде постоји музеј дувана. Ту је скупљено све што има било какве везе с дуваном и пушачима: примерци свих врста цигарета које су икад израђиване, цигара, бурмута, дувана за жвакање и лула; разне луле, пепељаре, муштикле, шибице и томе слично.

Понос овог музеја је циновска цигара дугачка 174 и дебела 58 сантиметара. Неко је израчунао да би ова цигара дала толико дима да би

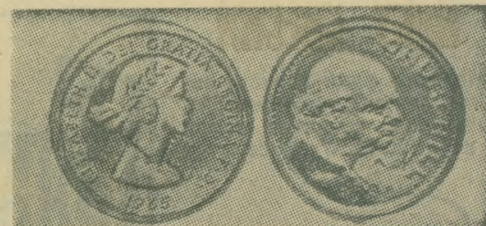
се њиме и најстраснији пушач могао да трује готово годину дана.

КО ЈЕ ТУ ЛЕЊ?

Један Корзиканац купио нове ципеле и у њима једва хода улицом. Сретне га један пријатељ и упита:

— Због чега тако идеш, да ниси купио тесне ципеле?

— Ма не, нисам, него ми онај лењи продавац није развезао пертле па су ципеле спојене тако да не могу да корачам.

Признање

Ускоро ће у Великој Британији бити пуштен у оптицај металан новац са ликом једне некрунисане главе. Винстону Черчилу нација жели да се и на овај начин одужи за његове велике заслуге у другом светском рату.

Готово као човек

Непогрешив слух и звучна виљушка — једино је то потребно човеку који се бави „штимовањем" клавира и оргуља. Мада не изискује скупе алатке тај занат је у изумирању. Недостатак људи за тај посао треба да накнади електронски апарат који је конструисала једна немачка лабораторија. Он ће четири пута брже и безмало исто толико тачно као човек обавити тај посао, упоређујући тонове, које треба „штимовати" са једном стандардном фреквенцијом. На тај начин „штимовање" траје свега — пола сата.

Рат брадама

Пре сто тридесет година америчка војска је објавила рат — брадама. Не, није никаква шала већ цела истина. За време рата за независност када су Американци извојевали самосталност нико није носио браду ни зулуфе, а онда се та мода појавила и брзо раширила у целој Америци. Тако ју је прихватила и војска. У почетку су војници и официри носили само зулуфе који су се спуштали све ниже и ниже. Због тога је издато наређење да војници не смеју носити зулуфе. То је изазвало огорчење и војници су као по неком договору почели да пуштају браду. И она је постајала све дужа и дужа. Онда су војне власти издале наређење да се сва војна лица морају бријати. То је, поново изазвало револт и многи официри су радије поднели оставку него бријање. Ни војници нису хтели да се брију упркос кажњавању. Морали су да их везују и на силу брију. У знак протеста многи војници су почели да брију и целу главу. Али, мода као сваки мода убрзо је прошла и мушкарци су почели поново редовно и да се брију и шишају.

АЛИ БАБА И ЧЕТРДЕСЕТ РАЗБОЈНИКА

КАО БЕБА

Мег, црна мачкица једног швајцарског фармера, воли да пије млеко из бочице, баш као што то чине деца. Мег не уме да лоче млеко из тањирића.

НАЈВИШЕ ПОВРЕДА

Према извештају разних осигуравајућих компанија у спорту највише повреда има у фудбалу, затим долазе зимски спортови, па безбол а одмах за њим купање и пливање. Следе кошарка, скијање, вожња бициклом, јахање, веслање, пецање, гимнастика и на крају лов.

Стварност је друкчија

Док човек посматра орангутане како се вешто и брзо пентрају по дрвећу и не помишља да би могли пасти. Међутим, стварност је сасвим другачија. Један антрополог прегледао је преко сто орангутана у зоолошким вртовима и рендгенски утврдио да више од две трећине имају трагове прелома ногу, руку, ребара или фрактуре лобање. Све су то „успомене" из детињства кад још нису били вешти у пентрању.

ХАЈДУК ВЕЉКО

црта и пише Ђ. ЛОБАЧЕВ

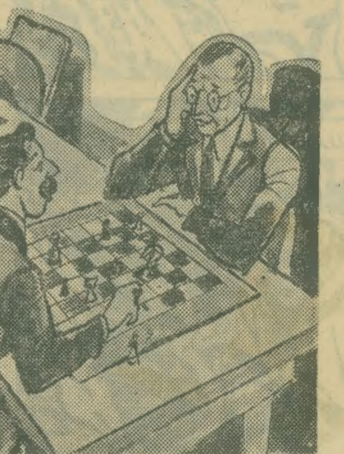
ВЕСТИ СА ШАХОВСКИХ ТАКМИЧЕЊА

ОВА година је плодна по шаховским такмичењима. Са тих сусрета љубитеља ове древне игре стигло је много интересантних вести. Свака од њих сведочи како 32 фигуре распоређене на 64 црно-бела поља имају већу моћ него што се на први поглед чини. Њих покрећу и очеви и синови, почетници и велемајстори, на свим меридијанима живи шаховска игра.

ТУРНИРИ ПОРОДИЦА

„Тата, мама и — ја; — био је назив првог породичног турнира који је организовала редакција лењинградског листа „Смена". Три вечери су у Шаховском клубу „Чигорин" у Лењинграду трајали двобоји између шаховских породица Лењинграда. После интересантних и упорних борби у класи ванкатегорника победила је породица Засурцев у саставу Александар Максимович, кандидат техничких наука, Зоја Павловна, предавач Електротехничког института и Волођа, ученик 509-те школе. У групи најјачих прво место је заузела породица Рутман. Учесници овог породичног екипног турнира добили су награде. Идуће године пружиће им се могућност да се поново боре.

УСПОМЕНА ИЗ ХАМБУРГА

Трећи екипни шампионат Европе у шаху остао је свим учесницима у лепој успомени јер је био узорно организован. На крају турнира, без обзира на пласман, сви учесници турнира били су једнако награђени. То је била сребрна кашика са утиснутим грбом града Хамбурга.

ПРВИ ШАХОВСКИ ПРОБЛЕМ

Пре четири године Савет за просвету и културу Народног одбора општине Крањ поставио је у селу Подгорју спомен-плочу са посветом Јосипу Огринцу, писцу и шахисти. У шаховској литератури име Јосипа Огринца је забележено као име творца првог шаховског проблема на нашем тлу. Он је рођен 5. априла 1844. године у Подгорју. Средњошколско образовање стекао је у Љубљани, а филозофски факултет је завршио у Бечу 1870. године. Радио је као професор у Новом Месту, а од 1873. године службовао је у гимназији у Винковцима где је и умро 13. маја 1879. године. Писао је новеле, хуморeске и позоришне комаде. Са проблемистиком Иваном Косом уређивао је шаховску рубрику у листу „Словенски гласник" који је излазио у Љубљани. Први проблем објављен је 1. марта 1868. године у шаховској рубрици која представља почетак шаховске литературе код нас. Поред овог проблема Огринец је компоновао и многе друге проблеме, али је његова шаховска заоставштина, као и књижевно стваралаштво, нестала у току другог светског рата.

Успомену на овог заслужног радника чува први тропотезни проблем чија је постава следећа: Бели: Краљ е7, Дама д1, Скакачи е5 и д5 и пешаци г2 и д4 (6 фигура); Црни: Краљ е4, пешаци ф7, с5 и с7 (3 фигуре). Кључ за решавање проблема је 1. потез белог: Скакач е5-с6!

ПАЈА ПАТАК НА ТУРНИРУ

Пионирско првенство Југославије за 1965. годину одиграно је у Београду — тачније речено у Пионирском граду. Сваки од двадесет и осам шаховских полетараца из свих крајева Југославије одиграо је 11 партија по свим шаховским правилима уз употребу часовника. Победник турнира није био шахиста из неког већег града: прво место освојио је Драган Новаковић из Нашица са 8,5 поена. Њега, као и остале учеснике турнира, за све време пратили су погледи Дизнијевих јунака који су насликани у дворани где су се одвијале шаховске борбе. Паја Патак, Мики Маус, Шиља и остали њихови миљеници нису их напуштали за време пријатног боравка у Пионирском граду.

УЈЕДНАЧЕН ТУРНИР

Полуфинално првенство Југославије које је одржано у Врњачкој Бањи одвијало се у знаку великог броја ремија. Због тога су учесници напредовали на табели „споровозно", па је и крајњи резултат био такав. Победник турнира Николић имао је 9,5 поена од 15 могућих, док је четрнаести Османовић имао само 3 поена мање. Једино је последњи на табели Родић знатније заостао од осталих играча. Он је освојио само 3 поена.

НАЈВЕЋИ БРОДОВИ НА СВЕТУ

Два британска прекоокеанска џина који су добили имена по краљицама Мери и Елизабет саграђени пре рата још и данас су највећи путнички бродови на свету. Изгледа да путничка морнарица данас више не настоји да повећа димензије својих бродова.

Насупрот њој, трговачка морнарица гради из године у годину све веће бродове. Француско бродоградилиште у Сан Назеру почело је недавно да гради за потребе компаније Шел два џиновска танкера за транспорт нафте од по 165.000 тона. У Јапану се завршава изградња неколико теретних бродова од 150.000 тона. У бродоградилиштима широм света у току је изградња 17 бродова за транспорт нафте већих од 100.000 тона. Највећи теретни брод на свету поручила је код једног јапанског бродоградилишта компанија Идмицу Косан Каиша. Тај прекоокеански џин имаће 191.000 тона.

У трци за џиновским бродовима Енглези намеравају да премаше Јапанце. Председник британске компаније Викерс одржао је приликом недавног пуштања у море једног танкера од 100.000 тона здравицу у којој је казао да се врше припреме за изградњу највећег брода за транспорт нафте на свету. Он ће имати 260.000 тона!

АРАБЉАНСКО ПОЛУОСТРВО ПЛОВИ

Британски океанограф др Лаутон је утврдио да постоји велика сличност геолошког састава тла с једне и друге стране Аденског залива. Ова запажања потврђују теорију по којој је Арабија некада била спојена с афричким континентом од којег се стално постепено удаљује. То удаљавање је отпочело пре 20 милиона година а наставља се и данас и то два сантиметра годишње.

ОТКРИВЕНА НОВА ВРСТА РИБА

Океанографи из Мајамија открили су на обали Флориде до сада непознату врсту риба дугачку два и по сантиметра са пљоснатом главом, великим очима и једном израслином на трбуху чији врх емитује наранџасту светлост. Мисли се да ова риба живи на дубинама од 150 до 450 метара и „само ноћу исплива" ближе површини воде... Риба је добила научно име касидорумедом.

И УКРАС И СИМБОЛ

ДОМОВИНА екслибриса (ex libris) или уметнички израђене етикете која означава да књига припада одређеном лицу или библиотеци (тачно значење: из књиге), је Немачка. Екслибрис је настао пре пет столећа, убрзо после проналаска штампарске вештине. Из Немачке је „књижни знак" постепено продро у све државе.

Некад је историчар Жил Мишле написао о највећем споменику француског националног грађевинарства, Богородичној цркви у Паризу: „Неко је обележио овај споменик својом шапом лава и отада нико не сме да посегне за њим. Он је његов. Овде господари Квазимодо". Мишлеово мишљење деле многи уметници Француске. Песнику Огисту Вакерију чак је изгледало — он о томе говори у својим стиховима посвећеним Виктору Игоу — да куле Нотр Дам образују циновско слово H, почетно слово презимена његовог омиљеног писца (Hugo). Ту сличност, коју је Вакери запазио, искористио је сликар Бувен када је цртао екслибрис за Игоа. На тамној позадини нацртао је катедралу, у доњем делу монограм аутора „Богородичне цркве у Паризу", а преко торњева изломљена муња на којој пише „Exlibris Victor Hugo".

Једноставну и импресивну етикету за књиге начинио је за Едмона и Жила Гонкура 1853. године њихов пријатељ Гаварни. На етикети се види само рука која се с два прста опире на лист хартије на којој су написана почетна слова имена браће књижевника — Е. Ј.

На књижном знаку Чарлса Дикенса нацртан је породични грб — лав у лежећем положају који у десној шапи држи малтешки крст. Истим амблемом украшен је и порцулан који је припадао породици Дикенс.

Морис Метерлинк, белгијски песник, познат је код нас највише по свом позоришном комаду „Плава птица" и поетичној студији „Живот пчела". У родном Генту Метерлинк је имао пчелињак и његова студија резултат је вишегодишњег проучавања живота пчела. Књига је постигла огроман успех и у Белгији и ван њених граница. „С пчелама ме је упознао Метерлинк — писао је Марк Твен — хоћу рећи упознао ме психолошки и поетски".

Пчеле су надахнуле немачку сликарку Матилду Аде да по мотивима из ове књиге изради екслибрис за њеног аутора — бела силуета главе на основи од пчелињег саћа. У средини је књига у облику цвета који је отворио своје круничне листиће. У откривене странице улећу пчеле. На етикети је девиза: „Све за једну. Једна за све".

О томе да нека књига припада Стефану Цвајгу сведочи етикета с тврђавом и њеним кулама о којима он прича у својој легенди о сестрама-близнакињама.

Екслибрис за Максима Горког израдио је првих година овог века немачки уметник Е. М. Лилијен. Позадину етикете чини храм Василија Блаженог, а у гро плану је обнажен мишићав човек који ломи кнуту. Отворена књига служи му као пиједестал. У близини злосутно гракћу птице. Пролеће још није наступило.

Одушевљен драмом „На дну", поемом „Човек" и другим делима Максима Горког где се слави Човек који разбија окове ропства, Лилијен је израдио Алексеју Максимовичу екслибрис у духу његових хуманистичких књига.

WALT DISNEY ЛУДИ КЕЛОВЕЈИ

ТОПЛА ВОДА

Усред ноћи један Шкотлањанин буди апотекара у Глазгову.

— Како се усуђујете да ме будите у два часа ујутру! — љути се апотекар — и то само да бисте тражили за две паре соде бикарбоне због лошег варења, кад би вам помогла и чаша млаке воде.

— Велико хвала на савету. Немојте се трудити да ми дајете бикарбону соду и желим вам да лепо спавате — рече Шкотлањанин и удаљи се задовољан што је бесплатно добио савет.

ЛОГИКА АПСТРАКЦИОНИЗМА

Један француски сликар, који је желео да остане непознат нацртао је апстрактну слику и назвао је „Краве на пашњаку 2.000 године." Окачивши слику на груди, одлучио је да своје дело прода на улици. Између уметника и једног пролазника заподела се ова дискусија.

Пролазник: Каква је ова бесмислица! Ја ту не видим никакав пашњак.

Уметник: Јасно! Крава га је попасла.

Пролазник: А где су краве?

Уметник: И то је јасно! Пошто су појеле сву траву, отишле су...

Мада уметник није продао своју слику, није био на губитку: један париски лист наградио га је са 500 франака за „успешно изругивање апстрактној уметности".

ПОЛА ЧАСА КАСНИЈЕ

Једна Шкотлањанка позвана на вечеру код једног лекара покушава то да искористи и поче да га испитује:

— Драги докторе, имам једну пријатељицу која сваког јутра кад устане има вртоглавицу и мука јој је. То траје око пола часа. По вашем мишљењу шта би требало да учини?

— То је бар лако — хладно јој одговори лекар — нека устаје пола часа касније.

ЗАЧАРАНА ЛУКА

Лука Барио де Санта Марија у близини шпанског града Кадиса позната је по томе што сви бродови који сврате

у њу редовно исплове са закашњењем или са половином посаде. Тајна, „зачаране" луке је у томе што фасаде свих зграда у луци имају облик бродских прамчева. Та сличност кућа с бродовима ствара заблуду код морнара, нарочито када се враћају из лучких крчми.

ТАКО ЈЕ ЛЕПШЕ

Изложбу двојице сликара-модерниста и њиховог једномишљеника вајара, приређену недавно у Мадриду, посетило је свега 25 особа. Увређени уметници су у знак протеста изнели сва своја дела

на улицу и уништили их. Овај занимљив призор привукао је много више гледалаца но сама изложба.

УЗ СТОГОДИШЊИЦУ РОЂЕЊА ЈОВАНА ЦВИЈИЋА

Доктор географских наука и редовни професор Велике школе у 28-ој, академик у 34-ој, ректор Београдског универзитета у 42-ој, председник Академије наука у 56-ој години живота. Најбољи зналац природе, становништва и насеља Балканског полуострва.

МАЛА БИОГРАФИЈА ВЕЛИКОГ НАУЧНИКА

ЈОВАН Цвијић је у једном погледу јединствен научник, можда и у свету. Географи истичу да је Цвијић оснивач наше научне географије. Етнолози указују да је он први држао научна предавања из етнографије. Геолози му одају признање за огроман допринос развоју наше геологије. Социолози с правом истичу велики његов допринос развоју наше социологије. Историчари сматрају да је Цвијић у својим радовима о становништву Балканског полуострва дао и велики прилог нашој историографији. Уза све то он је био и велики национални радник свог времена, човек који се истинитим аргументима изборио на Парискoj мировној конференцији (1919) за праведне границе наше тадашње државе.

Иако је радио у различитим научним дисциплинама Цвијић нигде није био ни површан ни несигуран. Највећи део његових научних радова сачувао је и до данас пуну научну вредност нарочито на пољу природних наука. Зато име Јована Цвијића, сина незнатног лозничког трговца Тодора и неписмене сељанке Марије из Јадра, носе многе школе у селима и градовима, многе улице, један научни географски институт у Београду; ускоро ће га понети и највиши врх Шумадије, Велики Штурац (1132 м) на планини Руднику, а од следеће године и Спомен-музеј, који ће бити отворен у његовој кући, у којој је написао већину својих научних радова и умро после тешке и дуге болести 16. јануара 1927. године.

Стипендиста лозничке општине

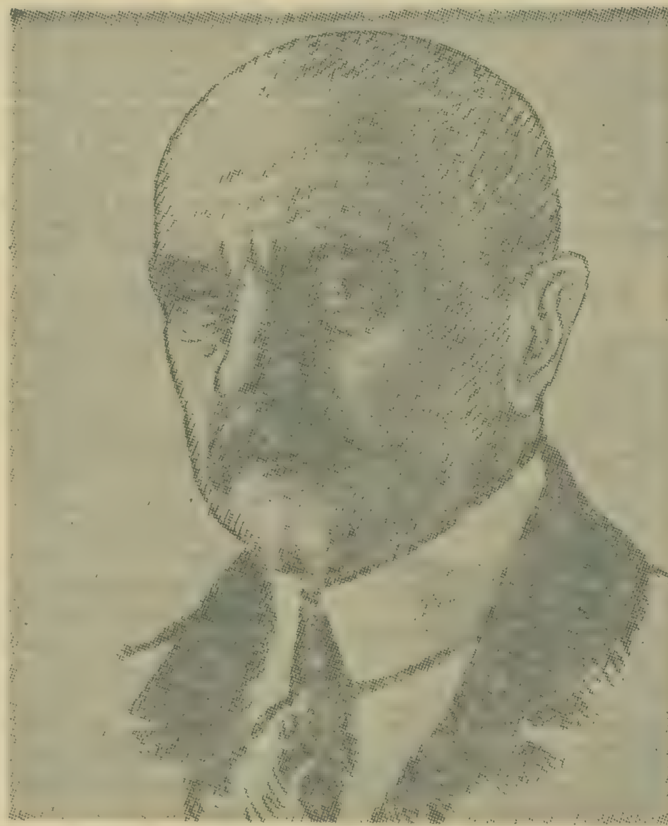
Јован Цвијић је рођен 12. октобра 1865. године у Лозници у оном делу града који се назива „Стара варош". Отац му је пореклом из Херцеговине, из истог племена Дробњака, које је нашој култури и науци дало и великог Вука Стефановића-Караџића. Основну школу и два разреда гимназије Цвијић је завршио у свом родном месту. Осетљив и обдарен ванредном интелигенцијом Цвијић још као ученик четвртог разреда основне школе пише песму у десетерцу поводом боја на Лозници и њеног бомбардовања 1876. године и предаје је тадашњем посланику Лознице Јовану Бошковићу. Трећи и четврти разред гимназије учио је у Шапцу, где се истакао као најбољи ђак. Пошто му је отац запао у материјалне тешкоће Цвијић се делимично издржавао учећи слабије ђаке шабачких трговаца. Када је прешао у више разреде гимназије, коју је учио и завршио у Београду, Цвијић је добио стипендију лозничке општине у износу од тадашњих 50 динара месечно. По уговору који је склопио са општином његов отац, Цвијић је требало да студира медицину. Али када је завршио гимназију, лозничка општина је због материјалних тешкоћа прекинула његово даље стипендирање те је Цвијић остао без средстава. Случајно је наишао на свог професора географије Карића, који га наговори да студира географију и успе да му обезбеди стипендију. Тако је Цвијић због тренутних материјалних тешкоћа лозничке општине уместо да буде лекар, постао студент „Математичко-природњачког отсека" Велике школе 1885. године, а већ 1893. године он је био доктор географских наука и познат научник у стручним европским круговима.

38 година научних путовања

На Великој школи Цвијић је у правом смислу студирао. У средњој школи је добро савладао француски и немачки, а самостално и енглески, тако да се успешно служио стручном литературом на тим језицима. Он је, како су писали његови савременици, изгарао на раду. Већ као студент 1887. године објављује свој први рад: „Прилог географској терминологији нашој". По завршетку Велике школе био је једну годину предавач географије у Другој београдској гимназији.

Као државни стипендиста и већ изграђени географ Цвијић одлази 1889. године у Беч, који је тада имао чувене светске географе и геологе — Албрехта Пенка, Едуарда Сиса и друге. Тамо он усавршава своја знања и стиче нова. Он учествује са својим професорима и асистентима на многим екскурзијама по разним крајевима Аустро-Угарске и стиче практична знања на терену. За време распуста одлази у Србију и проучава крашке планине, пре свега Кучај. Већ 1891. године објављује свој први научни рад: „Географска испитивања у области Кучаја", која посвећује „Свом првом учитељу из географије Господину Владимиру Карићу". Пред бечким професорима Цвијић је успешно одбранио своју докторску тезу под називом „Карст", која се ускоро штампа на немачком језику и младом научнику доноси велика признања. Он постаје признати географ-научник међу европским географима.

По повратку у Београд Цвијић бива постављен за редовног професора Велике школе у својој 28-ој години живота. Следеће, 1894. године, он оснива Географски институт, у којем држи предавања из географије и етнографије, образујући прве кадрове из ових наука и дајући талентованим младићима воље да истрају у научном раду. Са истакнутим појединцима он предузима многа путовања по маленој Србији и изван њених граница. Она су трајала пуних 38 година. Као тежак срчани болесник Цвијић је последњих година свог живота ноћу примао ињекције, а дању се бавио научним радом.

Цвијић је прокрстарио уздуж и попреко читаво Балканско полуострво, површину од преко 500 хиљада квадратних километара. Нико пре њега нити после њега није толико путовао овим делом Европе као он, нити је успео да га проучи. Уза све тешкоће на терену, он је имао и велике непријатности са аустроугарским и турским властима: оптуживали су га као српског шпијуна. Приликом путовања по Далмацији и Херцеговини 1906. године три пута су га претресале власти аустроугарске војне обавештајне службе. На Скадарском језеру су пуцали на Цвијићев чамац. То се поновило и у близини Гацка. Па ипак, све невоље и тешкоће нису сломиле његову вољу.

Цвијић као велики природњак

Цвијић се никада није посебно припремао за своја путовања. Није носио собом ништа на чему би спавао. Ноћивао је по планинским сточарским колибама, на гомили сена или папрати, а често је ноћи проводио уз ватру, дочекујући будан зору. Цео следећи дан је радио напорно не штедећи се. Напротив, он је истицао да је „организам ту зато да се честито утроши". На храну није обраћао посебну пажњу. Задовољавао се и комадом хлеба и уопште оним што би се нашло на терену. Лењивце није подносио. Више пута је вратио са екскурзија студенте који се по његовом мишљењу нису довољно залагали да усвоје оно чему их је он учио. Неки су због његовог строгог става мењали групу на студијама, прелазили на друге. Један од таквих постао је касније признат научни радник на пољу петрографије и професор Београдског универзитета.

Цвијић је стекао европску, а касније и светску славу својим радовима о крашким (карстним) појавама. Он је тиме започео своју научну каријеру и тим питањима се увек враћао. Последњи његов рад, који је оставио у рукопису — „Географија крашких терена" — писан на француском, објавила је 1960. године Српска академија наука и уметности. У својим радовима о красу (укупно 27) он је објаснио постанак крашких процеса, образовање шкрапа, вртача (долина), увала и крашких поља. Наше народне термине унео је у стручну литературу, тако да се у свим културним светским језицима налазе термини као: понор, поникве, поље, јама и др. Он је изложио и своју теорију о кретању воде кроз пукотине у кречњачким стенама, која је стекла многа стручна признања и оповргла ранија схватања о том проблему.

Посматрајући са кршевитих српских планина велику планину Рилу у Бугарској, како се и усред лета блиста покривена снегом, Цвијић је одлучио да је проучи. Отишао је тамо 1896. године и први открио трагове ледника, који су на њој постојали у току леденог доба. То га је толико узбудило, да је, како пише један очевидац, „клицао од радости". Следеће године он је нашао трагове леденог доба и на црногорским, херцеговачким и босанским високим планинама. Тиме је из основа изменио мишљење по којем на Балканском полуострву није било ледника у леденом добу. Напротив, Цвијић је установио да је на пр. плавски ледник (са Проклетија) имао дужину од преко 30 км, тј. био је већи од било којег садашњег ледника у Алпима. Бавећи се у неколико наврата питањима глацијације Балканског полуострва Цвијић је о томе писао у 17 својих радова.

Велика заслуга припада Цвијићу и у проучавању великих језера на Балканском полуострву. Он је први детаљно премерио и израдио карте Охридског, Преспанског, Дојранског, Скадарског и језера у грчкој Македонији. Проучио је и физичке особине њихових вода и 1902. године објавио рад под називом „Језера Македоније, Старе Србије и Епира" са атласом од 10 карата. Тим радом је Цвијић постао наш први лимнолог (научник који проучава језера). Али он се није интересовао само за постојећа, већ и ишчезла језера, међу којима и Панонско. Радовима ове врсте он је поред географије задужио и биологију.

Крстарећи по Балканском полуострву Цвијић је, будући по струци и геолог, обратио пажњу и геолошкој грађи планина и котлина. Он је запазио да се дуж западне обале Балканског полуострва пружају планине два система, различите по својој грађи, и тиме издвојио динарске од Шарско-Пиндских планина. Дотле се сматрало да је то један јединствен систем. Цвијић је унео исправку и у теорију о грађи Карпатско-Балканских планина на нашем полуострву, јер је дотле наука била у уверењу да је све то такође јединствен планински систем. Цвијић је доказао да су у питању два различита система, раздвојена Црноречком котлином. Бавећи се тим проблемима и проучавањем рељефа Цвијић је објавио укупно 30 научних радова, међу којима има и таквих чији обим премаша хиљаду страница: „Основе за Географију и Геологију Македоније и Старе Србије с проматрањима у јужној Бугарској, Тракији, суседним деловима Мале Азије, Тесалији, Епиру и северној Арбанији" објављене су у три књиге и имају укупно 1272 стране; Цвијићево најомиљеније дело „Геоморфологија" објављено је у две књиге са укупно 1094 стране; трећу књигу „Геоморфологија" Цвијић није успео да заврши, јер га је у томе омела смрт. Па и поред тога то недовршено дело представља и данас најобимнију књигу из ове дисциплине и то не само у нас, већ и у целом свету!

Цвијић као познавалац становништва и насеља

Цвијић је на својим путовањима долазио у додир и са народима наших земаља. Он није могао да остане равнодушан према невољама нашег становништва које је живело под окупацијом Аустро-Угарске и Турске. Одлучио је да се посвети не само проучавању природе наших области, него и њиховом становништву. И на том подручју научне делатности он је постигао исто такве значајне резултате као и у проучавању природе. Та проучавања су имала велики значај при образовању државе Срба, Хрвата и Словенаца и одређивању њених граница на Мировној конференцији у Паризу, где је Цвијић присуствовао у својству шефа експерата наше делегације.

Цвијић је отпочео свој рад на проучавању насеља у нашим крајевима 1896. године, када је објавио „Упутства за проучавање села у Србији и осталим српским земљама", а касније „Упутства за проучавање села у Босни и Херцеговини" итд. Он је за тај посао заинтересовао не само интелигенцију, већ и многе бистре сељаке, који су, служећи се „Упутствима", сакупили огроман материјал. Он је сређиван уз Цвијићеву помоћ и помоћ његових ученика и објављиван у едицији „Насеља и порекло становништва". За живота Цвијићевог штампане су 24 такве књиге, а њихово објављивање наставило се и касније. У тим књигама забележена је, у последњим тренуцима, очувана традиција о пореклу појединих породица, о путевима којима су се исељеници кретали до својих данашњих станишта. Ти подаци су од неоцењиве научне вредности. Сличне нема ниједан народ у Европи. Заслуга за то припада Цвијићу, његовом организаторском раду и труду његових многих сарадника, пре свега сеоских учитеља и свештеника.

За време I светског рата Цвијић је боравио у Швајцарској и Француској. По позиву држао је предавања о Балканском полуострву на париској Сорбони и сабравши их објавио у књизи „Балканско полуострво и јужнословенске земље" (на француском, 1918). Ово дело упознало је културни свет с националним и политичким проблемима Балканског полуострва, доневши Цвијићу углед светског научника. То дело и радови: „Балканска питања" (1916), „Северне границе Југославије" (1919) и др. омогућили су страним државницима да се упознају са нашим праведним захтевима за уједињење Југословена у једну државну заједницу. Цвијић је био такав ауторитет на Парискoj мировној конференцији, да је један од њених учесника забележио, да је „права срећа што смо имали једног Јована Цвијића у ситуацији када је требало пребродити многа мучна питања".

Бавећи се испитивањем становништва и насеља Цвијић је о томе објавио 26 научних радова. Неки од тих радова су врло обимни: „Балканско полуострво и јужнословенске земље" има 518 страна, а његови „Говори и чланци" (4 књиге) 823 стране.

Признање за научни рад

Цвијић је за живота доживео многа признања за свој научни рад, у којем се увек руководио само научном истином. Он је изазвао гнев свих балканских шовиниста када је 1906. године објавио да „Македонски Словени нису ни Срби ни Бугари". Али срџба противника није га никада спутавала да настави и истраје у свом раду. Он је у својој 30-ој години био изабран за дописног члана Академије наука, а у 34-ој за редовног! Два пута је био биран за ректора Београдског универзитета — први пут 1907, а други пут 1919. године. Постао је председник Академије наука 1921. године и остао на тој дужности до своје смрти. Био је и доживотни председник Српског географског друштва, које је основано 1910. године.

Поводом тридесет петогодишњице његовог научног рада пријатељи Цвијићеви, његове колеге са страних универзитета и његови ученици, предали су му на поклон „Зборник радова посвећен Јовану Цвијићу". Такво признање добио је мали број научника за живота.

Поред тога, Цвијић је добио и признање друге врсте. Он је био почасни доктор париске Сорбоне и Чешког универзитета у Прагу, почасни члан више академија наука и стручних географских и геолошких друштава. О тим признањима очито говори 30 диплома: о почасним докторатима наука, почасном члану академије наука или неког друштва, као и 19 одликовања стечених искључиво за научни рад. Све те дипломе и ордени, као и сви Цвијићеви радови биће изложени у једној од просторија у „Цвијићевом спомен-музеју" у Београду (у Улици Јелене Ћетковић бр 5). Већ у току идуће године посетиоци тог музеја имаће прилику да виде његову радну собу, неке његове рукописе и разне поклоне које је добио од народа на својим путовањима по Балканском полуострву.

Лутке протестују

Општинска управа у Антверпену одлучила је да поруши зграду старог позоришта лутака које је веома популарно међу децом и одраслима. Истог дана управа позоришта је у знак протеста украсила читаву фасаду позоришта луткама-глумцима и тиме позвала у помоћ читав град а нарочито љубитеље позоришта.

КАЗНА ЗА БЕЛИ ЛУК

Гувернер америчке савезне државе Индијане донео је недавно необичну наредбу. Према њој, сва лица која себи дозволе да користе средства јавног саобраћаја пре но што је протекло четири часа откако су јела бели лук или храну справљену с белим луком, казниће се затвором или глобом од десет долара.

ДЕЧЈИ ВРТИЋ У ЗООЛОШКОМ ВРТУ

У Зоолошком врту у Будимпешти организован је „дечји вртић“ за животиње „млађег узраста“. У вртићу живе медведић, мали лав, тигрић и друге четвороноге „бебе“. Ова „дечја установа“ најомиљеније је сратиште деце мађарског главног града.

ПОТПИСИ НА ОДЕЛУ

Једна јапанска фирма пустила је у продају венчане хаљине и одела начињена од — папира. Изгледом се ова одела не разликују од обичних. Већ је постао обичај да се после свадбене свечаности сви гости потпишу на папирном оделу младенаца. Одела украшена потписима чувају се као успомена на свечан дан.

ЈУБИЛЕЈ ЗАБАВИШТА

Ових дана славила је јубилеј једна значајна институција намењена васпитању предшколске деце: забавиште је напунило 125 година. „Проналазач“ забавишта сматра се педагог Фридрих Фребел. Прво забавиште било је, додуше, основано пре 128 година, али је тек 1840. године ова установа добила име „дечји врт“ — немачки назив за забавиште.

Вести са свих страна

30 ХИЉАДА ВРСТА ПАУКОВА?

ПАУЦИ нису толико опаки као што их бије глас — уверава др Ото Краус, сарадник франкфуртског музеја Сенкенберг. Од 30.000 врста колико их има у свету свега три су толико отровне да би њихов ујед могао бити смртоносан по човека. Од ових, прва је „црна удовица“ па и њен ујед тек у три одсто случаја изазива смрт. Опаснији су пустињски шкорпиони који такође припадају породици паука. Аризонски шкорпион, који живи у пустињским пределима ове америчке државе, опасан је исто као змија отровница.

Ове животиње са осам ногу и исто толико очију, које виде у свим правцима, не нападају људе, али се бране ако их неко дотакне или озледи. Многе врсте паука обдарене су изузетним способностима, на пример веома су вешти „летачи“. Кад зажеле да промене место спусте се на стручак траве с главом надоле и тада из жлезде у задњем делу тела излуче нит, њу ветар захвати и понесе је заједно с пауком. Тако осмоноги „пилот“ превали понекад и по више хиљада километара. У нон-стоп лету пауци су прелазили Атлантски океан још у доба кад Колумбо још није открио амерички континент. Стога у Европи постоје — каже др Краус — читаве колоније паука првобитних становника Северне Америке. У хладним мочварама Харца има паука који су се отисли на југ са арктичких Шпицбергена.

И као прелци пауци су безмало ненадмашни. Један једини паук у стању је да испреде нити за разнолику употребу: везивање, лепљење, пењање, за прављење скела и сигурносних конопаца. На Мадагаскару живи једна врста паука од чије су златножуте нити тамошњи становници све донедавно израђивали тканине себи за одећу.

Осим тога пауци према својим телесним особинама спадају у ред малог броја живих бића која би преживела чак и атомски рат: они могу да поднесу зрачење од 80.000 рендгенских јединица, док је за људе хиљадити део те дозе смртоносан.

Закон је закон

У Филаделфији (савезна држава Пенсилванија) забрањено је појавити се на улици у кочијама у које су упрегнуте — свиње.

У граду Балтимору, у држави Мериленд, забрањено је долазити у позоришта, биоскопе и мјузик-холове у пратњи — лава.

У Колумбусу, у држави Охајо, мачке не смеју да мауччу после поноћи.

У Њу Џерсију је забрањено изводити пилиће у — боцама.

У држави Мичиген псима је дозвољено да само једном уједу писмоношу. Ако пас и други пут угризе поштара, његов сопственик мора да плати велику новчану казну.

Читава књига могла би се написати о необичним али још важећим законима у разним америчким савезним државама.

ЦИПЕЛЕ ЗА КОЊЕ

Друштво за заштиту животиња у Буенос Аиресу успело је да наговори општинску управу да донесе наредбу према којој за време летњих жега сви коњи морају да имају на ногама — ципеле.

ОСВЕТА

Председник општине аустријског села Гајсхорна дванаест година је управљао својим суграђанима. И када га на последњим изборима нису изабрали, бивши председник одлучио је да се освети. Прве ноћи после избора он је изишао са својим сином на фудбалско игралиште, преорао га и засејао. Протести сељака нису имали успеха: показало се да је фудбалско игралиште лична својина бившег председника.

Глас јачег

Петао који најјаче пева обично је и господар кокошарника. Само да ли је он то зато што најјаче пева или због нечег другог?

Да би ово проверили француски стручњаци су недавно извршили следећи опит: из једног кокошарника издвојили су више младих петлова и ставили сваког у засебну просторију: издвојени, петлови су певали отприлике једнако. Чим су их поново саставили, певци су почели да се бију све док није победио најјачи међу њима. Кад је извојевао победу певац је почео да пева много више од осталих. После неколико дана овај петао је повучен из кокошарника, а његово место је заузео најјачи међу преосталима. И он је одмах почео да пева као и његов претходник. Према овом опиту рекло би се да функција ствара „орган“.

Биљке против ватре

Како заштитити шуме од пожара? Истраживања која су водили амерички стручњаци у Лос Анђелосу показала су следеће: по шумама треба засејати неке недавно пронађене биљке које су отпорне на ватру. Ако се ове биљке запале оне само поцрне али не изгоре. Има их укупно четрнаест а шест од њих имају дубоко корење и на тај начин могу у исто време да послуже и за спречавање одроњавања тла. Засађене у одређеним временским размацима ове биљке могу да створе природне препреке које никакав пожар не би успео да пређе. Међу „незапаљивим“ биљкама налазе се: бршљан и рузмарин.

Галебови у болницама

Пре неколико година шведско друштво за заштиту животиња почело је да води одлучну борбу за спасавање птица које страдају од нафте и мазута просутих по површини мора. Дуж обале Категата уређен је читав низ „амбуланти“ где су чланице друштва „умивале“ ухваћене галебове, чистиле им и сушиле перје, и храниле их. „Амбуланте“ су снабдевене топлом водом, нарочитим „кадама“ за купање и лампама за сушење. И галебови су одлетали после „лечења“ бели као што смо навикли да их виђамо.

Занимљиво је да инстинкт самоодржавања сада већ доводи галебове у ове „амбуланте“ где се осећају спокојним, као домаће птице.

ЕЛЕКТРИЧНИ ВЕТАР

Шта мислите: да ли је могућ вентилатор без покретних делова?

Ако се на две електроде, од којих је једна оштра игла а друга мрежа, створи висок напон, онда ће у простору између њих доћи до јонизације ваздуха. Јони који се образују почеће да се крећу према електроди-мрежи. Али не само јони: због трења они ће повући и ваздух који их окружује. Та појава назива се електричним ветром.

О постојању електричног ветра научници знају већ доста давно. Још 1709. године физичар Хауксби открио је да, ако принесе лицу цевчицу наелектрисану статичким електрицитетом, може осетити лак ветар.

Недавно је у Енглеској на овом принципу конструисан оригинални вентилатор из којег ваздух истиче брзином од 3 до 3,5 метра у секунду.

Нови вентилатор нема ниједног покретног дела. Као резултат тога нема вибрација, нема шумова, подмазивање уопште није потребно. По једноставности и сигурности конструкције овај вентилатор је без премца.

ЗАГОНЕТКЕ ПРОЈЕКТИ ОТКРИЋА

Млади совјетски геолог Александар Портнов открио је недавно минерал досад још непознат науци. Портнов је вршио истраживачке радове у Северном Прибајкалу. За овај планински рејон научници кажу да у својим недрима крије готово све елементе Мендељејевљеве таблице.

Пажњу геолога привукли су једном црни кристали, слични антрациту, који су се налазили у свакој стени. Детаљна анализа кристала показала је да минерал представља природно једињење цинка, гвожђа и титана, досад непознато научницима.

Нови минерал назван је у част академика Лава Ландауа — ландауит.

*

Историја Инка још је пуна загонетки. Постоји мишљење да су Инке гајили култ Сунца и да су приносили људске жртве. За време обреда жртвовања они су, сматра се, одлазили у планину да би били ближе Сунцу, а тела жртвованих закопавали су у снег.

Група геолога и антрополога из Шведске, Енглеске и Аргентине намерава да нађе доказе за ову теорију. Под руководством аустријског научника Матијаса Ребича истраживачи ће кренути у експедицију на аргентинске Анде. Можда ће на висини од 6.000 метара, међу вечним снегом, успети да прочитају још једну страницу живота овог древног народа.

*

Већ неколико година совјетски археолози врше ископавања на брегу Аџина-Тепе где су пронашли један будистички манастир с краја 6. и почетка 7. века нове ере. Изгледало је да је труд научника већ био богато награђен многим подацима о процвату архитектуре и декоративне уметности древног таџистанског народа. И изненада ново сензационално откриће. Испод дебелог слоја земље био је откривен... глинени колос! Само стопало овог џина — а захваљујући стопалу била је нађена и читава скулптура — дугачко је 170 сантиметара. Цела фигура је, по мишљењу археолога, висока 11 метара.

Откопавање глиненог џина, који је 14 векова спавао у земљи, наставља се. Археолози се надају да ће им оживљени колос открити многе тајне давно минулих времена.

*

„Прстеновање“ ледених брегова. На први поглед израз потпуно бесмислен. Али, не треба се одмах подсмехнути...

Недавно се истраживачки брод „Евергрин“ отиснуо на Атлантик да би у области Њуфаундленда извео занимљив опит. Праћење ледених брегова помоћу локатора веома је тешко: њихова неравна површина даје на екрану замрљану радио-слику. Праћење из авиона ометају магле. Брод „Евергрин“ опремљен је направом за избацивање специјалних стрела помоћу којих се, са растојања од 100 до 150 метара, на ледени брег могу наносити разне боје. Три метра широке зелене, црвене и плаве красе сад бокове многих ледених брегова.

Пловидба у области Њуфаундленда постала је безопаснија јер радари лакше лове „шарене ледене брегове“. Поред тога, и научници ће сада лакше моћи да одреде путеве миграција ледника.

*

Свако од нас бар једном је застао над мравињаком који ври од ужурбаности.

Ево, стазицом хита мрав носећи на леђима сламку — терет велики за њега. Жури кући... А да ли сте се икад запитали: како мали радиша успева да у тој журби сачува равнотежу?

Недавно је зоолог Хуберт Маркл из Франкфурта на Мајни извео низ опита са шумским мравима. Он је открио да мрав има нарочите „четкице“ на брковима, вратном зглавку, „коленима“ и „бутинама“ свих шест ногу итд. Те „четкице“ омогућују мраву координацију покрета. Одстрањујући редом четкице, Маркл је приметио да најтачније информације о сили теже долазе од четкица на вратном зглавку.

Занимљиво је да мрав, инсект релативно просте телесне грађе, има веома сложене органе равнотеже, знатно сложеније но животиње на вишем ступњу развитка — сисари, на пример.

*

Шта су комете? Страна тела која су продрла у наш Сунчев систем или...

Нову хипотезу о пореклу комета изнели су пољски научник Антони Ставиковски и амерички астроном Џенс Гринстејн. Истраживачи су вршили спектографска испитивања комете Икеја, и то помоћу нарочитог телескопа. Установили су да изотоп угљеника Ц-13 у овој комети стоји у односу: један атом Ц-13 према 70 атома обичног угљеника Ц-12. Тај однос приближан је односу на Земљи.

— Могућно је — кажу научници — да комете нису страна тела већ скуп материја које су остале „нераспоређене“ приликом формирања планета нашег Сунчевог система.

ФАНТАСТИЧНА ПРИЧА

Реј Бредбери

(6)

У СРЕБРНАСТОЈ МАГЛИ

— СУДЕЋИ по томе што ви кажете, Марсовци су били доста наивни.

— Само док је та наивност била оправдана. На крају су почели да ревносно руше све што је сувишно и да скидају са олтара све чему тамо није место. Они су спојили религију, уметност и науку, јер наука је у крајњој линији испитивање појава које нисмо у стању да објаснимо, а уметност тумачење тих појава. Они нису дозволили да наука уништи естетику. Све је то у ствари питање мере. Земљани овако мисле: „На овој слици боје као такве и нема. Наука може да докаже да је боја само одређен распоред честица материје које на посебан начин одбијају светлост. Значи, боја није стварна својина предмета доспелих у наше видно поље". Марсовац би, као умнији, казао: „То је изванредна слика. Њу су начинили рука и мозак надахнутог човека. Идеја и боје инспирисани су животом. Одлично дело".

Ћутали су. Обасјан зрацима предвечерњег сунца капетан је помно разгледао тих и прохладан градић.

— Врло радо бих се настанио овде — казао је на крају.

— Треба само да пожелите.

— Сумњате да ја то желим?

— Ко од ваших људи уопште може да схвати све ово? Они су рођени циници и не можеш их променити. Зашто се враћате с њима на Земљу. Да се упоређујете с Џонсоновима? Да купите исти хеликоптер какав имају Смитови? Да слушате музику не душом већ новчаником? Овде у једном дому нашао сам записану марсовску музику, компоновану пре више од педесет хиљада година. Још ми и сад звучи у ушима. Такву музику ви нигде нећете чути. Овде има и књига и ја их већ прилично читам. И ви бисте то могли да научите за кратко време.

— То звучи примамљиво, Спендер.

— А ви ипак нећете остати.

— Не, хвала на понуди.

— Ви, разуме се, не намеравате да ме оставите на миру. Ипак ћу морати да вас све поубијам.

— Расположени сте оптимистички.

— Ја знам за шта се борим и зашто хоћу да живим и зато ћу боље од вас успети у убијању. У мени се појавило нешто што је заменило религију. То је исто као кад бих поново учио како се дише, или како се слуша музика и читају књиге. А шта ми може пружити ваша цивилизација?

Капетан се преместио с ноге на ногу. Завртео је главом.

— Жао ми је што је све овако испало, због свега ми је жао.

— Мени такође. А сада, време је да се вратите натраг, да почнете акцију.

— По свој прилици биће тако.

— Капетане, ја вас нећу убити. Кад све буде готово ви ћете остати живи.

— Како...

— Ја сам од самог почетка одлучио да вас поштедим.

— А видите...

— Одвајам вас од свих осталих. Кад они буду мртви, можда ћете се и ви предомислити.

— Не — казао је капетан. У мојим жилама има исувише земаљске крви. Ја не могу дозволити да све ово прође тек тако и да ви одете.

— Чак и ако буде постојала могућност да останете овде?

— Да, ма како то изгледало чудно, чак и тада. Не знам зашто. Никад нисам размишљао о том питању. Е, па, стигли смо.

Стајали су на пређашњем месту.

— Пођите са мном добровољно, Спендер. Предлажем вам то последњи пут.

— Хвала. Никад нећу поћи. — Спендер је испружио напред руку. — И још нешто на крају. Ако ви победите, учините ми једну услугу. Гледајте, колико је то у вашој моћи, да одложите комадање ове планете, макар за 50 година. Нека археолози најпре сврше свој посао како ваља. Обећавате ли ми?

— Обећавам.

— И још нешто — ако од тога може неком бити лакше — мислите о мени као неизлечивом психопати који је једног летњег дана полудео сасвим и више није долазио к себи. Можда ће и вама од тога бити лакше.

— Размислићу о томе. Збогом, Спендере. Срећно.

— Ви сте чудан човек — говорио је Спендер док се капетан удаљавао стазом...

Капетан се међу своје људе поседеле од прашине вратио потиштен.

— Има ли ко шта за пиће? — упитао је.

Осетио је како су му у руке ставили хладну чутурицу.

— Хвала — обрисао је уста. — Будите опрезни. Не треба журити, времена имамо довољно. С наше стране не сме бити више жртава. Потрудите се да га убијете једним метком. Немојте га претворити у решето. Треба то свршити већ једном.

— Размрскаћу му проклету лобању — јавио се Сем Паркхил.

— Не, само у срце — казао је капетан. Он је јасно видео пред собом Спендерево лице пуно одлучности.

— Ту проклету главу — поновио је Сем.

Капетан му је добацио чутурицу.

— Чули сте моје наређење. Само у срце.

Сем је нешто прогунђао себи у браду.

— Покрет — наредио је капетан.

*

Поново су се расули у стрелце, прешли са корака на трк, затим опет на корак. Час су се пели уз вреле падине, час ронили у хладне лећине где је мирисало на маховину а онда се изненада појављивали на осветљеним заравнима с каменим плочама које су зрачиле топлотом.

„Одвратно је бити лукав и успевати — размишљао је капетан — кад у дубини душе не осећаш себе таквим и не желиш такав да будеш. Прикрадати се, правити планове, при том о себи мислити лепо. Мрзим то осећање правде кад ја нисам убеђен да сам у праву. Ко смо ми ако се погледа? Већина? Зар је већина увек у праву, не може чак ни за тренутак да погреши. Не греши ниједном у десет милиона година.

Мислио је даље: „Шта представља већина и ко у њу улази? Шта имају у глави и како су постали управо такви, зар се никада неће променити и на који сам начин ја доспео у ту проклету већину. Осећам се одвратно шта је то: клаустрофобија, страх гомиле или здрав разум. Може ли један човек бити у праву иако је сав остали свет убеђен у своју исправност? Нећу о томе да мислим. Пузаћу и ја на трбуху, узбуђивати се и пуцати. Баш тако".

(Наставиће се)

ИРВАСИ И СМУЧАЊЕ

За време припрема за смучарска такмичења која је требало да се одрже крај градића Фагернеса, неких 250 километара од Осла, трасу за велеслалом уочи саме утакмице затрпао је нов снег висок 2 метра. Међутим, организатори такмичења нису се збунили. Да би стазу поново довели у ред, позвали су у „помоћ" ирвасе. Стадо од 1600 ирваса било је натерано преко снега-целца и — стаза је била спремна за такмичаре.

СРЕЋНИК

Задао учитељ овакав задатак ученику: да одређеном броју (учитељ је рекао и коме) дода 12, а да затим добијени збир подели са 13. Ученик није баш најпажљивије слушао па је од датог броја одузео 13 и оно што је добио поделио је са 12. Имао је срећу: дао је тачан одговор. Који му је број учитељ дао?

Одговор:

Дати број био је 313.

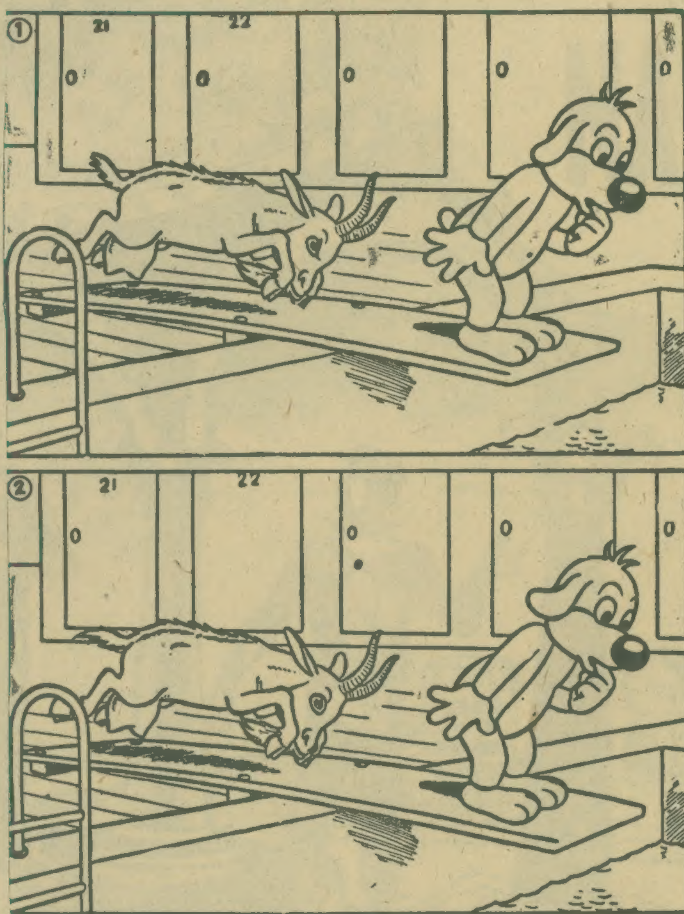
ЗАПОСЛЕНОСТ У СВЕТУ

Према најновијим статистичким подацима од десет запослених лица — девет су мушкарци.

У Совјетском Савезу 54,8 одсто целокупног мушког становништва, свих година старости, налази се у радном односу. У Јапану је тај проценат већи (58,5 одсто) док је у САД нешто мањи — 53,8 одсто.

У земљама источне Европе запосленост жена је већа него на западу. — Тако је у Румунији 52,7 одсто женског становништва привредно активно. У Бугарској тај проценат износи 45,7, у Совјетском Савезу 41,5 одсто, док су у Француској жене запослене само 27,6 одсто, у Италији 19,6 одсто у САД 24,6 одсто.

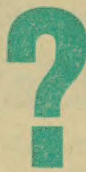
ОТВОРИ ОЧИ

ПОГОДИ

На први поглед рекло би се да су ове слике потпуно исте. Међутим, није тако. На слици број 2 има 8 детаља који се разликују од сличних детаља на слици број 1. Можете ли да погодите који су? Ако не ево одговора:

1. Пас има нешто веће уво. 2. Нема репа, 3. Одскочна даска је даље од краја. 4. У десном углу цртежа зид иде право. 5. Реп козе је спуштен. 6. Лествица има једну пречагу више. 7. Црта испод бројке 2 је подигнута. 8. Недостаје квака на вратима кабине број 22.

„ЗАВИЧАЈ МОЈЕ МАМЕ“, рад Филипа Димовског, ученика Основне школе „Владимир Илич Лењин“, Скопље, Бориса Кидрича 59, стан 5

Дечји цртежи са КОНКУРСА

Ђачки цртежи у овом броју, као и они раније објављени у овој рубрици, награђени су са по 1.500 динара. Награде ће бити достављене поштом.

„ХАЈДУК СТАНКО И ЈЕЛИЦА“, рад Бранислава Ђорића, ученика VII разреда Основне школе „Мето Барјактари“, Приштина

Ко је виши?

На нашем цртежу су Коста, Оливер, Миша, Гојко и Бранко.

Миша није највиши, али је виши од Гојка, Оливера и Косте.

Оливер стоји поред Косте и мањи је од њега. Гојко, да би дохватио прекидач, мора да узме столичицу или да затражи помоћ од свог старијег брата — Оливера.

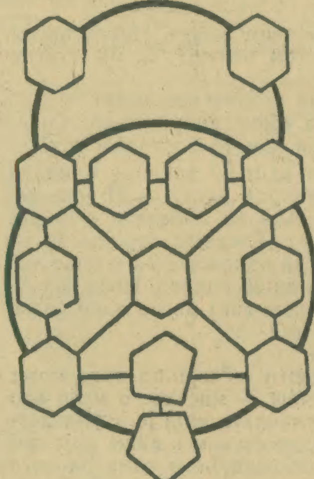
Којим редом стоје дечаци на нашем цртежу?

Одговор:

Миша, Бранко, Оливер, Коста, Гојко.

ТАЈНА ШЕСТОУГАОНИКА

Испуните сва шестоугаона поља бројкама од 1 до 13 али тако да збир шестоугаоника на кругу, на горњем по-

лукругу као и на свакој правој износи 17. Одговор прилажемо, само га дајемо окренутог.

„ПАРТИЗАНИ“, рад Јелице Јецков, ученице Основне школе „Бранислав Нушић“, Београд

НАПРАВИ САМ

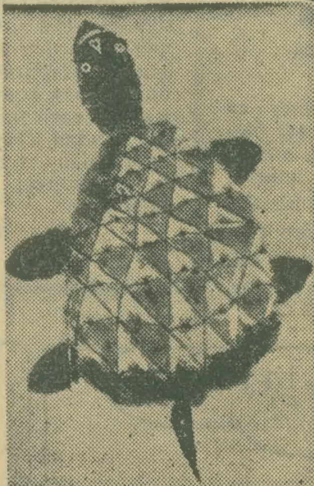
ШИШАРКЕ

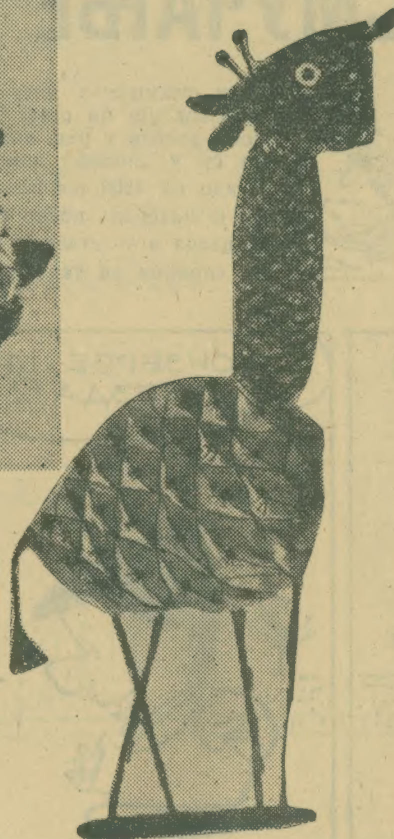
Предлажемо вам да овог пута направите неколико играчака-украса које вас неће готово ништа стајати. Ако буду лепо направљене представљаће украс а могу послужити и као поклон школском другу или другарици.

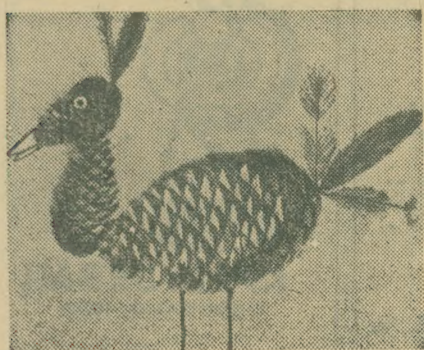
Како је већ увелико јесен а са њом и доба кад шишарке опадају то вам неће бити тешко да одете до оближњег парка или шумице где их има у великом броју. При скупљању треба да водите рачуна шта желите од шишарки да направите: рецимо за жирафу вам треба једна дужа и ужа шишарка, а за труп мало дебља; за корњачу једна већа а за малог пса четири дуже.

Да бисте направили ове лепе играчке треба да имате оштар ножић којим ћете обрезивати шишарке приликом углављивања једне у другу. За очи могу вам послужити чиоде са главицом у боји, или перлице кроз које се провуче жица, за ноге тања жица, а за уши парче филца у боји. За реп и ћубу код ћурке можете узети неколико кокошијих пера. Најбоље је да ноге залепите за труп ОХО лепком који се брзо суши.

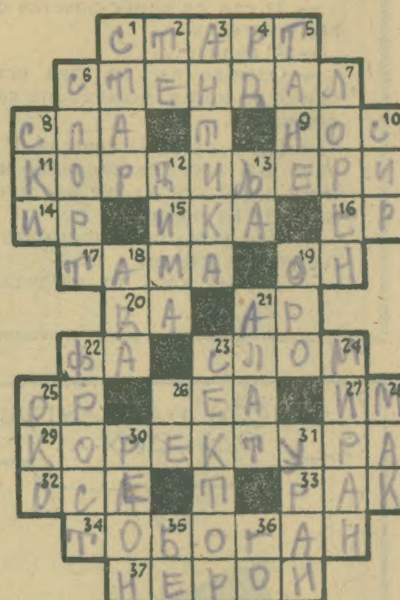
ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ У СВЕТУ

Укупна продукција књига у свету износила је прошле године око 400.000 разних дела. Најразвијенију издавачку делатност има Совјетски Савез. Само на руском језику објављено је 80.000 разних дела. Сем тога, у овој земљи штампају се књиге на 61 разних језика који се говоре на територији СССР, а поред тога и на 32 страна језика.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) Почетак трке, 6) познати француски књижевник („Лисјен Левен“), 8) бања у Белгији, 9) део лица, 11) планински масив у Северној Америци, 14) хемијски знак за иридијум, 15) летовалиште у близини Опатије, 16) слово латинице, 17) мрак, 19) лична заменица, 20) афирмација, 21) мера за површину, 22) музичка нота, 23) роман Емила Золе, 25) злато (фр.), 26) богиња Земље у митологији старих Грка, 27) иницијали нашег књижевника („Смрт Смаил-аге Ченгића“), 29) исправка, 32) инсекти из фамилије опнокрилаца, 33) речна и морска животиња, 34) санке канадских урођеника, 37) злогласни римски цар.

Усправно: 1) филмска звезда, 2) хемијски знак за телур, 3) уметничка реткост, старина, 4) иницијали нашег књижевника („Страдија“), 5) метак, 6) фискултура, 7) италијанска филмска глумица („Ћоћара“), 8) зимски спорт, 10) млечни производ, 12) француски књижевник („Три мускетара“), 13) сугласник и самогласник, 18) речно острво, 19) народно коло, 21) прибор за рад, 22) северноамерички књижевник (Роберт), 23) делокруг рада, 24) тих, 25) орган чула вида, 26) слово латинице, 28) индустријска биљка, 30) подручје, 31) радиоактивни хемијски елемент, 35) слово латинице, 36) неодевен.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

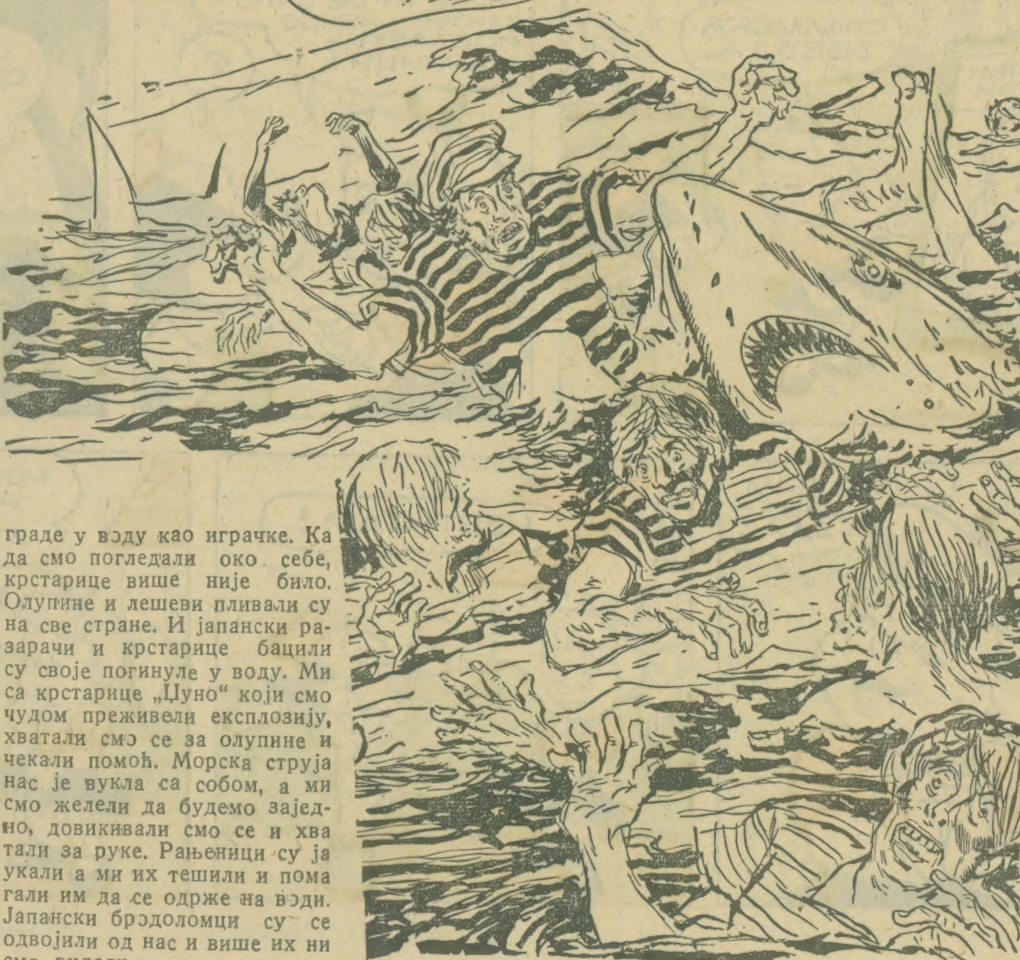
Водоравно: 1) стаза, 6) опклада, 8) уво, 9) Уна, 11) Љермонтов, 14) ер, 15) оне, 16) да, 17) Акра, 19) на, 20) Иж, 21) ла, 22) кр, 23) гора, 25) А(ндрић) И(во), 26) алт, 27) ри, 29) „Порги и Бес“, 32) осе, 33) Ена, 34) каскада, 37) Лоара.

Усправно: 1) спор, 2) Т(рифковић) К(оста), 3) Алтона, 4) за, 5) адут, 6) овера, 7) анода, 8) уље, 10) Ава, 12) морж, 13) не, 18) Кир, 19) нар, 21) Лоти, 22) киоск, 23) Глинка, 24) арена, 25) Апо, 26) аг, 28) Иса, 30) „Реал“, 31) беда, 35) со, 36) ар.

ДРУГОВИ СА КРСТАРИЦЕ »ЏУНО«

После напада јапанске подморнице амерички морнар Зуко једини је преживео борбу бродоломаца са крволочним ајкулама.

ЈЕДАН и по час после поноћи, 13. новембра 1942. године, Заштитни одред америчке флоте Јужног Пацифика пловио је опрезно Гваладканалом. На челу Одреда пловила је крстарица „Хелена“. Одједном, командант „Хелене“, Хувер успори брзину и разарачи се почеше збијати.

— Пажња, непријатељ с прамца! Пажња! На своја места! — чуо се Хуверов глас у звучнику.

Била је мркла ноћ. Почело је брзо престројавање југоисточно од Рта Есперанце.

— Торпедна батерија улево! Отворите ватру! — чула се друга команда.

Почела је борба између америчке и јапанске флоте. То је био прави пакао на Пацифику. Челични колоси су се љуљали, горели, тонули...

Хиљаде глава вири из хладне воде и на све стране одјекују непрестано експлозије. За неколико часова борбе било је морнара који су за једну ноћ доживели двоструки бродолом.

Трагедија крстарице „Џуно“

Око 11 часова, америчка крстарица „Џуно“ била је у бразди Одреда и пловила према Новим Хебридима, пошто је преживела трагичну ноћ код Рта Есперанце. У 11,06 часова осматрачи с америчких бродова поново су алармирали цео Одред.

— Перископи слева! Непријатељска подморница!

Сирене су завијале на бродовима. Тренутак касније опет су се чули осматрачи:

— Торпеда слева!

Јапанска подморница „И-26“ вицеадмирала Камацуа стигла је, испалила салву торпеда и нестала.

Крстарица „Џуно“ није имала времена да се склони. Одјекнула је страховита експлозија и брод је био преполовљен. Снажно се издигао изнад воде и за непун минут потонуо. Само је 135 морнара преживело ову трагедију. Експлозија торпеда привукла је једну „летећу тврђаву“ чијем је пилоту капетан Хувер послао депешу:

— У 11,09 часова „Џуно“ торпедована. Нестала је на позицији... Преживели у води, јавите ово команданту Јужног Пацифика!

Међутим, адмирал Халсеј, командант Јужног Пацифика никада није примио ову депешу. Трагедију на Пацифику преживео је један једини човек кога је спасао амерички разарач „Билард“.

Ево шта је тај преживели, сигналиста Зуко, бродоломац са крстарице „Џуно“ испричао истражној комисији адмиралитета:

— Експлозија нас је тако снажно потресла да је стотинак морнара бацила преко ограде у воду као играчке. Када смо погледали око себе, крстарице више није било. Олупине и лешеви пливали су на све стране. И јапански разарачи и крстарице бацили су своје погинуле у воду. Ми са крстарице „Џуно“ који смо чудом преживели експлозију, хватали смо се за олупине и чекали помоћ. Морска струја нас је вукла са собом, а ми смо желели да будемо заједно, довикивали смо се и хватали за руке. Рањеници су јаукали а ми их тешили и помагали им да се одрже на води. Јапански бродоломци су се одвојили од нас и више их нисмо видели.

Провели смо тешку ноћ без сна. Сутрадан нам је било најтеже. Вода нас је страховито исцрпљивала. Било нас је све мање. Трећег дана, мучени жеђу и глађу преживљавали смо трагичне тренутке. Борили смо се за живот.

Из часа у час бивало је све теже. Сцене су биле страшне. Рањеници су нас последњом снагом поздрављали, опраштали се с нама и заувек ишчезавали. Иако смо били свесни да има мало наде да преживимо, отимали смо се и храбрили један другог. Стално смо се пребројавали. Најстрашније је било кад сунце залази: знали смо да многи неће освануги. Борили смо се сви за једног и један за све. Ту је настављена традиција другарства са крстарице „Џуно“. Четвртог дана неки су преживљавали праве нервне кризе због глади.

У уторак ујутру, десило се нешто што смо могли и очекивати. Неко је узвикнуо: „Долазе ајкуле!“

Жеља за одржањем натерала нас је да се припремимо за борбу. Договорили смо се да се боримо до последњег.

Одједном се зачуо језив крик. Окренуо сам се у том правцу и видео узбуркану воду, затим огроман реп ајкуле, морнара, па црвене трагове. Неколико тренутака касније измешали смо се са јатом јакула које су крволочно нападале. Настала је борба на живот и смрт. Чим би ајкула зграбила неког од морнара, пливали смо у том правцу, викали, млатарали рукама да бисмо их заплашили, али је борба била неравноправна. Вода је око нас постала крвава. Петорица браће Силван, после очајничке борбе, хватајући се укоштац са ајкулама, нестали су са површине. Неколико гумених чамаца, у којима смо чували теже рањенике, ајкуле су преврнуле. Нападале су муњевито.

Сам на пучини

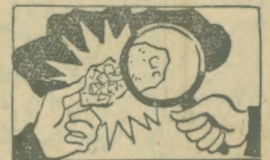
Наша решеност да се боримо до краја натерала је ајкуле на повлачење, али оне су се опет изненада појављивале. Нисмо желели да умремо без отпора. После пет часова непрекидне борбе остало нас је само десетак. Напади су се наставили, али увек са супротне стране и с леђа. Чамци и појасеви су поигравали на таласима.

После осам дана страхота и ужаса, остао сам потпуно сам на пучини. Наставио сам да се борим за живот. Требало ми је неколико часова великог напора да уђем у један напуштени гумени чамац. Свалио сам се у њега и заборавио све што се збивало пре тога. Био сам у дубокој несвести. Недељу дана касније пробудио сам се у болници и сазнао да сам ја једини преживео ову трагедију, коју су амерички ратни хроничари окарактерисали као једну од најстрашнијих трагедија прошлог рата“.

Случај сигналисте Зукоа и његових другова са крстарице „Џуно“ је јединствен пример дугог одржавања на води без сна и хране. До тада није забележен ниједан случај да је бродоломац преживео више од три дана у води. Медицински стручњаци су констатовали да су се морнари крстарице „Џуно“ одржали у води више дана само захваљујући беспримерном другарству и међусобној помоћи.

Јесте ли већ чули да...

... је у Бразилу пронађен дијамант од 732 карата (146 грама) у вредности до 25 милиона франака. Дијамант ће бити испитан и обра-

ђен у Лондону. Досад највећи познати дијамант је био Кулинан: 604 грама тежак и исечен у девет мањих каменова.

... на обали Цириш-ког језера постоји градић Рапесвил који је вековима називан „гради-

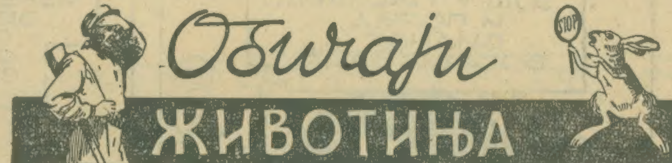

ћем ружа“. Да би потврдио своје име градић је недавно добио живописни ружичњак.

... у Чикагу су пуштени у продају сапуни у кеси од пластичне ма-

терије намењени деци. Поред сапуна у њој се налазе још: звиждаљка, бусола и лупа.

Животиње имају своје „законе“ који су често врло слични људским; појединци који се не владају по утврђеним правилима долазе у сукоб са заједницом.

Дужност пре свега

Готово све врсте животиња обавезно постављају стражара који води рачуна да их непријатељ не изненади док су остали у „акцији“. Један ловац посматрао је јато врана које је напало њиву са кукурузом и почело да се гости. Једна врана је остала на стражи. Међутим, ловац је успео да се привуче њиви и опали у само јато. Јато је одмах одлетело али за све време лета десетак врана се

смењивало у нападу на чувара док га нису на крају убили. По суровим законима који владају у животињском свету несавесност на дужност плаћа се главом.

Лаж се такође кажњава

Други ловац прича како је у једном потоку наишао на младу лисицу која је покушавала да пребаци преко ограде великог петла пошто је успела да га закоље. Узалуд је покушавала више пута да то учини. Када је увидела да сама неће моћи, она се журно удаљила. За то време ловац је узео певца и склонио се да види шта ће даље бити. После краћег времена млада лисица се вратила са једном далеко већом лисицом, вероватно мајком или оцем и упутила се право ка месту где је лежао певац. Али на њено велико запрепашћење певца није било. Узалуд је она трчала лево-десно док је за то време већа лисица стајала и мирно посматрала шта се дешава. Када се млада лисица покуњена приближила већој ова ју је напала и почела да је гребе и уједа. Веровала је да је млада лисица покушала да је превари, а лаж се строго кажњава.

Одговорност вођа

Вође имају велику одговорност и тешко њима, ако се не покажу добри на том положају. Овај догађај то потврђује. Једно јато дивљих гусака летело је доста ниско изнад једне мочваре. Ловци, вешто камуфлирани у чамцима, отворили су паљбу и убили неколико гусака. Јато се разбежало али чим су се после тога нашли одмах су сменили вођу и за неко време избацили га из свог јата. Ко није способан да буде вођа не треба да се прима тог положаја!

Леп изглед

И животиње као и људи обраћају пажњу на свој изглед. Познато је да многе од њих чим устану ујутру одлазе на реку да би се умиле и опрале. Мајмуни остају у својим „креветима“ нешто дуже али за то време они се дотерују тако да кад се појаве међу друге мајмуне они изгледају врло уредни. Тешко неком младунчету које се није лепо очистило и опрало. Јер, и младе животиње као и деца не воле баш много воду.

Узајамна љубав

Велика већина животиња воли своје малишане, мајке им посвећују велику пажњу, несебично се жртвују за своје младе. Многе животиње које иначе не нападају људе чине то кад имају мале поред себе.

Живот у миру

Тачно је да и у животињском свету има борбе. Али, углавном код њих влада далеко већи мир него код људског рода. Ево једног примера „мирољубиве коегзистенције“ међу животињама. Један фармер прича да на дрвету у близини његове куће живи шест разних фамилија: пет врста птица и породица веверица. Сви су они живели у неколико рупа које су се налазиле на дрвету а њихови отвори били су удаљени само по десетак сантиметара један од другог. Становници дрвета често су се састајали и ту „конферисали“ о кућним проблемима.

ЗИМСКА ГАРДЕРОБА

Мада је мењање крзна, појава примећена код многих животиња, сасвим разумљива, процес настајања заштитних боја још и данас је тајна за научнике. Ова појава нарочито је уочљива код поларних животиња. Тако, на пример, хермелин има зими потпуно бело крзно, док му летње „одело“ има боју земље. Сличан је случај са поларном совом, снежницом или алпском коком, поларним зецом као и многим другим животињама које већи део године проводе на снегу.

WALT DISNEY

МИКИ

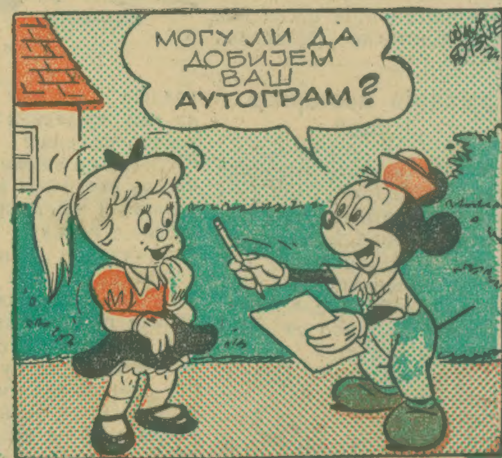

ЏОНИ ХАЗАРД

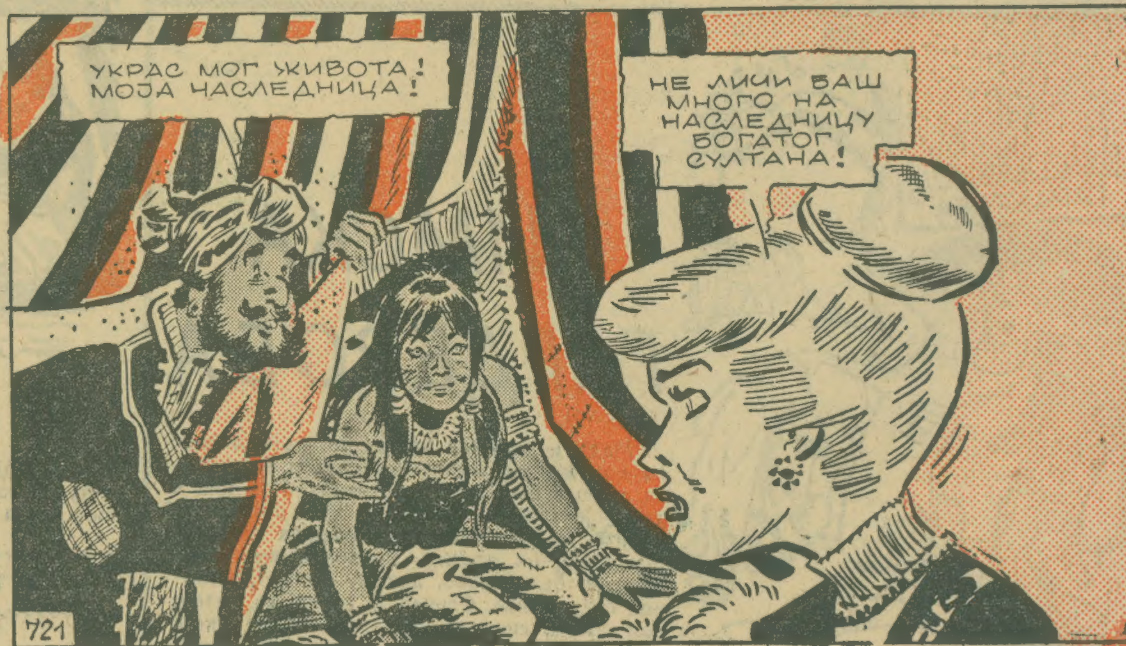
ФРЕНК РОБИН

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Жиро рачун број 601-1-82. Поштански фах 124. Претплата за нашу земљу: годишња 2.200; полугодишња 1.100, за иностранство: годишња 4.400, полугодишња 2.200 дин. Рукописи се не враћају.